

duhovno

Zivljenje

Leto 60 - Št. 8

September 1993

15. junija 1993 je ob Lipi sprave na ljubljanskih Žalah potekala že peta žalna slovesnost v spomin na vse žrtve revolucije. Najprej je bila maša, ki jo je daroval metropolit dr. Alojzij Šuštar, med katero je tudi govoril o pomenu te slovesnosti. Ob Lipi sprave so predstavniki slovenske teritorialne obrambe položili venec z napisom: Umrli za domovino. Po pesmi Oče, odpusti jim! in po Zdravljici je govoril Stanislav Klep, duhovni vodja gibanja ob Lipi sprave. Ivan Korošec je recitiral svojo pesem Trije so odšli, po pesmi Naprej, zastava Slave! in Slovenec sem! pa še nekdanji partizan Tone Frantar Starša svojo pesem. Spravna prireditev se je končala s pesmijo Glejte, že sonce zahaja!

Zgornja slika: Dva nam poznana obraza in člani pevskega zbora, ki je pel na spravni prireditvi na Žalah.

Na sredi: Venec, ki staja ga položila vojaka slovenske teritorialne obrambe k Lipi sprave.

Foto: Jože TOMAŽEVIČ

Spodaj: Ob nadškofu dr. A. Šuštarju sedita na njegovi desnici bivša partizana Tone Frantar Starša in Stanislav Klep, na njegovi levi pa bivša domobranca dr. Janez Zdešar in Ivan Korošec.

DOMOBRANSTVO

ideal slovenske narodne vojske

ALEŠ GOŠAR

Naj povemò takoj na začetku, da bo težkó najti zgodovinarja, ki bi znal, četudi bi hotel, pričarati ozračje tistih septembrskih dni v letu 1943. Kvečjemu peró kakšnega genialnega kronista, ki je sam dihal, slutil in čutil napetost usodnih dogodkov, bi zmoglo biti tej nalogi kos. A, žal, je za nami že 50 let od tistega časa in možnega pisca velike pesnitve s tragičnim koncem je morda že v ranem poletju 1945 zasula gmota raztrganih trupel in v brezno strmoglavljenih skal.

Okoli Malega šmarna leta 1943 — na osmi september je preblisnila eter novica o razpadu in vdaji italijanske vojske zahodnim „zaveznikom“ — so se nakopičile v takratni Ljubljanski pokrajini zaskrbljenost, pričakovanje, načrti, upi in ugibanja, ki so se potem razjasnili ali pa zaoblačili v poplavi naslednjih dni. Pet dni prej že je Italija podpisala akt o svoji predaji, ki pa v javnost ni pronicnil.

Na Dolenjskem in Notranjskem pa v sami Ljubljani se je revolucijski požar, ki so ga zanetili sovjetski privrženci, z lažnim imenom osvobodilne borbe, razplamtel in razdivjal posebno v krajih zunaj večjih naselij in uničeval življenja in imetja znanih ter priljubljenih rodoljubov. Slabó oboroženi možje in fantje iz Vaških straž, ki so v zmedi gesel in obrekovanj jasno razvideli zločinsko početje takoimenovanih komisarjev, so uspeli, čeprav razpršeni na številnih nepovezanih postojankah, zajeziiti razmah te partijske „vojske“. Podtalna organizacija Slovenske legije, ustvarjena za boj proti okupatorju „ob pravem trenutku“, ki naj bi prišel z izkrcanjem zavezniških čet na obali severnega Jadrana, je bila prisiljena cepiti svoje sile in v tesnem sodelovanju z Vaškimi stražarji stopiti v **obrambo** pred brezobzirnim in neizzvanim notranjim sovražnikom.

Razpad Italije jih je večji del, v utvari, da se bliža zavezniška invazija, skoncentriral za obzidje Turjaka. „Fratelanca“ italijanskih kanonirjev z verolomnimi komunisti, zavezanimi „velikemu Stalinu“, je v dimu in ognju zadala demokratskemu taboru strahovit poraz. Padec četniških Grčaric je pripeljal naše sile v skrajno težak položaj. Ta bi bil postal brezupen, da ne bi bilo močne

„novomeške skupine“ pod poveljstvom Vuleta Rupnika, Vaških stražarjev iz Zapotoka pa drugih iz postojank na obrobju Ljubljane ter skupine borcev, ki so ostali v mestu.

V ta čas smrtne stiske in skorajšnjega brezupa postavljamo **veliki datum za rojstvo slovenske domobranske vojske**. V drugo polovico septembra 1943, morda prav na 22. september, ko se je v javnem razglasu na slovenski narod pojavilo že dalj časa prej pozabljeno ime — **domobranec!**

Zdaj je od tega že 50 let, že pol stoletja!

Če se danes vnovič vprašamo, kaj je bilo tisto, ki je moglo v nekaj tednih ali celó dneh postaviti na nóge tako udarno in razmeroma številno domobransko vojsko, in to

iz zdesetkanih edinic Vaških straž in legije smrti, ter navkljub izgubam, ki jih je sovražnik s svojimi pouličnimi atentati in smrtnimi „obsodbami“ prizadejal voditeljskemu kadru in bi povprečno prebivalstvo pognale v skrajni pesimizem in pogubonosni fatalizem, se nam v razmislek ponujajo različne razlage.

Ni dvoma, da za vsakim večjim vojaškim podvigom ali množičnim gibanjem, znanim iz zgodovine, stoji niz raznoterih determinant, med katerimi pa ena prevladuje. Lahko da je to osebna privlačnost in bojevniška sposobnost vojskovodje ali duhovna veličina verskega voditelja; lahko da religiozni, zgrešeno naravnani, misticismem ali celó laični misticizem antire-

ligiozno uperjen; večkrat je bil to v fanatizem speljan, do sosedov netolerantni patriotizem; čestokrat slà po oblasti nad zemljo in nad ljudmi. Ne izključujemo sovraštva, ki je lahko velika gonilna sila posameznika ali razbrzdane množice.

Domobranstvo je postavila na noge — naj nam bo dovoljeno to naše védenje in videnje! — **sveta jeza razžaljene slovenske domačije**.

Ko so padli pod streli in noži prvi mučeniki slovenstva in krščanstva na deželi in na ljubljanskih ulicah, marsikateri teh ni bil širom domovine poznan, a dvom o pravičnosti takó skrajnega postopka se je začel širiti od ust do ust. Ko so neznani storilci pospešili pogostnost svojega „posla“ in segli že v vrhove legitimnih nosilcev svetne in

duhovne oblasti, se je krščanski tabor slovenskega ljudstva zavedel, da ima opraviti z organizirano bando — morilcev. Ko so Vaški stražarji odkrili grozno mučene žrtve v Krimski jami, je ogorčenje pretreslo vso človeško družbo. Ob zlomu Italije so nekateri rahlo upali, da bo s človeškim elementom med „osvoboditelji“ možen dogovor za splošno premirje in morda celo za skupen nastop proti okupatorju. Prelomnjene obljube in pobiti ranjenci na Turjaku, sodna parodija kočevskega procesa, stotine pomorjenih v Mozlju in Jelendolu pa so storili, da je iz miroljubnega duha slovenskega človeka vzplamtela **sveta jeza**, to razločevalno znamenje slovenskih domobrancev. Ta duh ogorčenja nad krivičniki in zavest, da so v življenju moža časi ljubezni, dela in molitve, pa tudi hujši časi častne odločitve, boja, žrtv in daritve, sta vodila mlade fante in

može v slovensko domobranstvo, ki je samó na Dolenjskem in Notranjskem presešlo število dvanajst tisočev. V bok le-teh je šteti še nekaj tisoč primorskih in gorenjskih domobrancev.

Z imenom samim že sta povezani in povedani usoda in poslanstvo poimenovanega, je bila vera ljudi že v starodavnih časih. Ali ta rek na splošno drži ali pa sploh ne drži in je lahko le leporečna fraza, lahko denemo pod vprašaj. Je pa dokaz o tem, kakšno pomembnost so ljudje že zdavna pripisovali besedi — imenu —. Česar je polno srcé, to tudi usta govoré, ugotavlja tudi slovenski pregovor. Oboji se je v slovenskem domobranstvu do črke in pike natančno izpolnilo. Tako zeló in v taki meri, da **postavljamo tiste mlade, udarne bataljone slovenskih domobrancev**, katerim se enakoštevilne sovražne

brigade niso mogle ustavljati, za vzor, **za ideal vsake slovenske narodne vojske.**

Domobranci so bojevali boj za vezani **rodu in domu**. Bili so branilci krščanskih vrednot in kulture, ki se je v dolgih stoletjih v trudu in znoju izkristalizirala na Slovenskem. Bili so branilci življenja, človeka vrednega. Ideja svobode in pravice, ki naj prevladuje nad vsakomur, domača pod njegovo streho in pod vsem slovenskim nebom, jim je bila naravno dana. Ljubezen do „očeta, matere, bratov in sestër“ jih je vodila v neogiben in obvezen boj. Pogoji za pravično vojno so bili na njihovi strani. Premišljeno in zavestno ali pa samó intuitivno so dan za dnem zoperstavljali svoj „Nasilnik, stoj, narod moj je samosvoj!“

Domobranstvo je bila prva vojska, katere razpoznavni edini prapor je bila **slovenska vsenarodna zastava**. V obrambi tega dragega simbola so popadali skoraj do zadnjega moža.

Jezik očetnjave, **slovenske matere jezik** je med domobranci zadobil poveljevalni ostro-kratki zven in fantje iz slovenskih družin so s svojimi poveljniki lahko prvič „uradno“ govorili po naše. Povelja je bilo slišati kot bi oče govoril sinu.

Domobrantska vojska je bila **voj-ska prostovoljcev**; zato je bila udarna vojska, se svojemu sovražniku ni predajala in k svojim sovražnikom ni prebegala. Prisiljene mobilizirance iz sovražnih enot je prizanesljivo sprejemala pod svoje okrilje.

V domobrantskih vrstah ni bilo „šikaniranja“ novincev in prostakov. Fantje niso poznali in ne priznali

Domobranci. Po lastnoročnem originalu risarja JOŽETA BERANEKA.

Pozdravljeni, mrtvi domobranc!

Govor enega izmed rešencev iz brezna

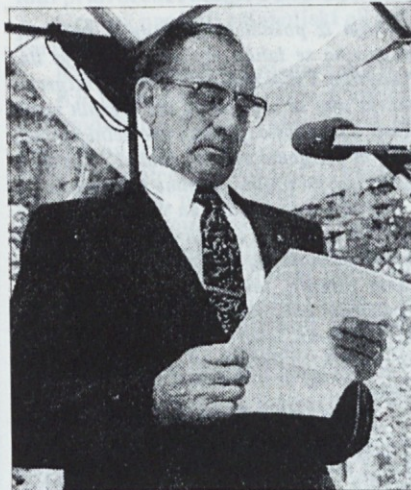
FRANCE DEJAK

OBLETNA SLOVESNOST V KOČEVSKEM ROGU

Zadnja nedelja pred praznikom apostolov Petra in Pavla, ki bo odslej vsako leto dan molitve in spominjanja na kruto pobite domobrance in druge žrtev komunizma v Kočevskem Rogu, je letoš (že četrtrič po vrsti), 27. junija, zbrala na jasi pri breznu pod Krenom od 8 do 10 tisoč Slovencev iz domovine, zdomstva in zamejstva.

Letošnjo slovesnost je zaznamovala predvsem prisotnost Franceta Dejaka, ki je preživel kočevsko kalvarijo in se rešil iz brezna, „da bi povedal resnico o strašni moriji“. Pred mašo je bil rožni venec. Z nadškofom Šuštarjem je somaševalo 23 duhovnikov, med njimi stiški opat dr. Anton Nadrah. Nadškof je razmišljal v mašnem nagovoru, zakaj je moralo toliko naših najboljših mož in fantov tako hudo umreti.

Kulturni program po maši je povezovala igralka Marijana Jaklič-Klanšek; za recitacijo pesmi Zorka Simčiča Vrnjeni v maju govori Bogu je Marijan Štefančič ob spremljavi trobente zapel pesem Črni Rog, ki jo je za letošnjo prireditev napisal Jože Snoj; s pesmijo sta nastopila še mešani zbor župnije Ljubljana-Šentvid ter skupina Sirius. Govorili so dr. Branko Rozman, France Dejak in Pavlinka Korošec-Kocmur. Pri jami so bili poleg neštetiš šopkov in sveč tudi venc Franceta Dejaka, Franceta Kozine in Milana Zajca, rešencev iz brezna, Zveze društev Tabor iz Kanade in ZDA, Slovenskega ameriškega sveta iz ZDA in Vinka Levstika. Poročevalci ne omenjajo udeležbe vidnejših slovenskih politikov in funkcionarjev.

Vesel sem in žalosten obcnem, ko stojim danes na kraju, kjer se je pred 48. leti dogajalo nekaj, kar se med ljudmi ne bi bilo smelo. Mesec dni po koncu druge svetovne vojne so brez vsake sodbe zmetali v jame na tisoče mladih življenj. Ta zločin je tolikšen, da ga je težko odpustiti, še težje pa pozabiti.

Kaj vse se je dogajalo na tem kraju, vedo samo Bog, redki preživeli in morilci. Ti pa nočejo govoriti.

Tudi jaz sem bil žrtev, vse do jame in v jami sami, zato vem, kako smo izmučeni in ponižani padali vanjo. Samo nekateri od tisočev je bilo dano, da smo se rešili. Zakaj, se sprašujemo mi sami še danes. Bog je hotel priče! Da povemo, kaj se je delalo v tistih za nas tako strašnih in težkih dneh.

Vprašujem tiste, ki so za to odgovorni: zakaj nas niste kar pobili, zakaj ste nas še mučili in poniževali?

Pred smrtjo nam niste dali niti požirka vode, slekli ste nas do golega in mnoge še žive zmetali v brezna. Ali se niste nad nami maščevali in izživljali do skrajnih meja?

Zato sem danes tu in govorim. Ne, ker bi se hotel maščevati, temveč ker sem dolžan povedati, kako je leta 1945 umirala domobranska vojska. Izpolniti hočem in moram obljubo, ki smo jo dali domobranc drug drugemu na poti do jame ali v jami sami.

Kdor koli od nas ostane živ in se reši, naj priča, kako in zakaj smo umirali, pa tudi pove, kdo so bili morilci! To obljubo sem umirajočim dal tudi jaz. Izpolnjeval sem jo vedno in povsod, kjer mi je bilo dano.

Zato sem srečen, da to lahko storim danes prav na kraju, kjer ste umirali vi, moji soborci.

Umirali ste z besedami: „Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!“

„Na svidenje nad zvezdami!“

„Raje umrjem, kot da bi bil eden od njih!“

Umirali so z odpuščanjem, ker niso hoteli umreti s sovraštvom v srcih. Ker so prepuščili Bogu, da sodi.

Tudi mi, preživeli, lahko rečemo — Bog naj sodi in sodil bo, ker ta zverinski zločin mora biti obsojen in vsi, ki so sodelovali v njem, morajo odgovarjati. Ne zaradi maščevanja, temveč zaradi zgodovine, da bo pravična in jasna našim potomcem.

Rad bi se spomnil še mater domobrancev. Morda je katera še celo danes med nami. Koliko ste pretrpele, ko ste izvedele za

ślepe pokorščine. V borbah so bili samozavestni in trdni. „Omahljivca v celem ni bilo števili!“ Kričečih komisarских in komandandnih privilegijev domobranstvo ni poznalo.

Domobranci so padali na čelu svojih fantov. V junijskih taboriščih partijske apokalipse so bili nezlomljivi in že nespoznavni povišani v ideal oficirja slovenske narodne vojske.

Pogum domobrantskih vojakov ni bil le prazna beseda in ni le naključje, da ga je obkrožil legendarni blišč. Brž ko je sovražnik dobil sporočilo, da so domobranc zapustili svoje postojanke in šli na bojni pohod, že je zapovedal hiter umik na nove položaje. Takó lahko čestokrat beremo v povojnih spominih takratnih „strategov“. Stanislav Klep, ki se je vojskoval na nasprotni strani, je v komentarju o zadnji, boroveljski bitki jasno spregovoril: „...domobranec ni manjkalo poguma!“

Domobranstva se ni dotaknila sramota nečastnih

dejanj ali sistemskih ekscesov. Nezakonita dejanja je domobransko vodstvo v principu obsojalo in domobransko sodstvo v praksi kaznovalo. Od preživelih borcev, umrlih in še živih, izgnanih v svet in preganjanih doma, ne vemo za nobenega, ki ne bi bil ponosen na svojo domobransko preteklost.

In slednjič: **zvestoba** slovenskih domobrancev! Marsikomu nedoumljiva, malokoga da ne gane. „Kamor so šli oni, gremo še mi!“ je tragično spoznavni klic izdanih borcev, ko so odhajali z Vetrinjskega polja.

Predvsem pa je bila slovenska domobranska vojska **zvesta Bogu**, Vladarju svetà, in njegovi Postavi, do svojega konca v skalnatem grobu. Prav zató so umestne besede spomina in slave tudi na tem mestu.

Pred 50-imi leti je Slovensko domobranstvo z geslom NAROD, DOMOVINA, BOG stopilo na pot v zgodovino in v nesmrtnost.

KATEDRALA slovenskih mučencev

PAVLINKA KOROŠEC KOCMURJEVA

Vsakokrat, ko pridem v Kočevski Rog, se mi skrči srce... tesno mi je... Vstopam v zeleno katedralo slovenskih mučencev, kate-re ni obglavil tuji meč, temveč bratova roka.

Ne morem doumeti, moj Bog, kako se je mogla zgoditi ta strašna morija. Kaj je moralo biti v duši človekovi, da je bil zmožen nasilja duha teme.

Stojim v tej tišini gozdov, na tej blagoslovljeni zemlji; sezujem se. V duši poljub-ljam vsak košček te svete prsti, ki je vas — naši mučenci — sprejela v svoje naročje, kjer ste z nami čakali slovensko svobodo. Stric Niko, še iz Šentviških zaporov, predno so te podrti v to brezno, si poslal mami domov - v boleči ponos - po mladoletnem sojetniku zapisane Prešernove besede: „Manj strašna noč je v črne zemlje krili, / kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi.“

Davna vizija poeta Simčiča se je uresničila: „In vendar nekoč bo...“ in uresničujejo se sanje nas vseh: „lučka ob lučki... prižgal jih bo tvoj sin, ali tvojega vnuka vnuk...“ Kralj Matjaž slovenske pravice se

prebujajo iz polstoletnega spanja, in sirete domovine se lahko vračamo na tvoja tla, Slovenija. Vsi — tvoji otroci od tu in mi preko morja smo se združili ob teh breznihih stratih kosti, da se prosto zjokamo v bolečini ponosa, da jim prižgemo svečke, simbol življenja v Kristusu, da z njimi prosimo blagoslova.

Prišli smo k Vam na vaš poslednji zemeljski dom, vsak k svojim; stric Niko, ki te nisem poznala, pa si vendar tako globoko v meni zarezan, tako zelo me spremlja po življenjski poti; vsak k svojim, atek, dedek, možek, ženin, bratec, sinko... Koliko nas je tu zbranih...! Koliko vas tukaj leži pobitih, o Bog!

Tukaj smo, nihče nas ne preganja! Komunistični režim se podira, resnica vstaja na dan. Čudež se je zgodil. Tudi čudež, da smo sploh tu, da ne trohnimo med vami, da se je druga in tretja generacija sploh rodila; čudež, da tudi naši starši ne ležijo tu pomorjeni; čudež, da si ušel iz Teharij, očeka, in ostal živa priča groznih trenutkov slovenske zgodovine.

Naša mlada slovenska država ni sad setdnevne vojne, je cena potokov krvi in solza, je cena gore trpljenje, je cena slovenske kalvarije za Boga, narod in domovino!

Hvala Ti, dobri Bog, za življenje. Hvala Ti, da smo se lahko rodili. Hvala za tvojo mučeniško vojsko, ki nas spremlja skozi desetletja in nam daje pogum, da pričamo zgodovino, ki je zgodovinarji še nočejo pisati.

Bog Sveti Duh, daj nam moči, da ne omagamo, da ostanemo trdni v pravici, resnici in ljubezni.

Slovenski mučenci, pri Bogu prosite za nas! Izprositate našemu narodu lepših dni v sožitju in bratski ljubezni; naši mladi državi pa varstva in blagoslova!

smrt svojih sinov, enega, dveh, treh in več, pa niste smele za njimi javno žalovati! Trpele ste tiho in molile.

Spominjam se svoje matere. Kako me je bila vesela, ko sem ranjen, pretepen, žejen, lačen in nag, po dvodnevem tavanju našel domov. Sprejela me je in me zdravila, tolažila in bodrila. Verujem pa tudi, da ste me pobiti domobranci, ki ste bili takrat že pri Bogu, vodili, varovali in mi dajali moči, da bi srečno preстал vse preizkušnje.

Dragi moji soborci!

Danes stojim ob vašem grobu in izpolnujem obljubo, ki smo si jo dali v jami. Molim za vas, v težavah in stiskah pa se zatekam k vam in sem vselej uslišan. Moja največja želja je bila, da sem še enkrat v vaši bližini. In danes sem tukaj, z vami. Zato sem srečen in pomirjen.

Komunizem se je zrušil, govorimo o odpuščanju in spravi. Še vedno pa se izogibamo imena domobranci... Kaj ni bilo dovolj, da smo bili pozabljeni in osovraženi pol stoletja? Če smo res v demokraciji, potem jih sprejmimo take, kakršni so bili, saj so za domovino žrtvovali vse — tudi svoja mlada življenja!

Bog, narod, domovina!

Počivajte v miru v tem gozdu junakov... In še enkrat — kot takrat — na svidenje med zvezdami! Slava vam, soborci, domobranci!

Oltarni prostor na spominski slovesnosti na Kočevskem Rogu 27. junija letos.

ALOJZ REBULA

Drevo in brezno

Po udeležbi pri spominski slovesnosti

Petdeset let dreves, starih smrek in bukev. Petdeset let pragozdne tišine. Še več, petdeset let zelene grožnje. Čudni gozdarji so hodili oprezovat, kaj nekaj neprenehoma grozi iz vej, iz podzemlja. Ali kakšna skala ne šepče kaj. Ali ne bo ušlo kaj kakšni veji...

Zakaj to, te smreke in bukke, to skalovje, to je bil Kočevski Rog; beseda — tabu, da je še izgovoriti nisi smel.

Zdaj, med mašo slovenskega metropolita, dva grozda zvočnikov, ki se s svojimi jeklenkastimi jagodami bleščita vsak na eni strani jase, nosita pesmi in čez molitve čez večtisočglavo množico in čez prostrani gozd, čez kilometrsko kolono avtomobilov, morda dol do Kočevja.

Človeka zamika, da bi se zamislil ne samo v okrutnost, ampak tudi v idiotstvo nekega režima.

Ko da ni bilo zapisano z besedo, ki ne bo prešla: „Vse, kar je skrito, bo nekoč očitno.“

V scenariji visokih smrek in bukev dobiva božja beseda nekakšno kozmično odmevnost.

Beseda iz molitev: „Bog, tvoji so živi in mrtvi...“ Beseda iz Stare zaveze: „Duše pravičnih so v božji roki...“ Beseda iz Pisma Rimljanom: „Če smo Kristusu

postali podobni v njegovi smrti, mu bomo tudi pridruženi v njegovem vstajenju.“

Gre čez nas bolj vstajenjski ali kalvarijski val?

Kristusu podobni v njegovi smrti...

Kje je kdaj slovenski človek umiral bolj podoben Kristusu kakor tamle, ob breznu, na vrhu vzpetinice med drevesi, ko je bos in slečen, z rokami, črnimi od žic v zapetjih, pretepen in opljuvan, s kakšnim porezanim ušesom ali razlitim očesom moral pokazati zobe, če je bilo kaj zatega za izbiti, potem počepniti proti breznu in se prepustiti rafalu... In kako bi bil mogel biti bolj podoben Kristusu, kakor ko je spodaj, med umirajočimi — večina so padali tjaše živi — molil kakor Kristus na Kalvariji: „Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo...“

Zadnji dokaz, da slovenske protirevolucije ni rodila razrednost, ampak (pustimo ob strani vprašanje politične perspektivnosti) vera, kakor je neka druga vera, nezmožna molitve, rodila revolucijo.

O tem ima ta dan pričo z imenom in priimkom: nastopi v kulturnem programu po maši: France Dejak, ki je s skokom v brezno za sekundo prehitel morilčev rafal, padel dol ranjen kakor v

dolino iz gumija in zaslišal tovariša: „Umakni se, drugače bo naslednji padel nate in te ubil.“ In se je umaknil in od jutra do polnoči čakal in potem splezal po tistem znamenitem drevesu, ki se je ob miniranju poveznilo v brezno — tem fizikalnem dokazu, če ga hoče kdo prav imeti, da Bog je...

Pozneje se ob breznu, ko gledam vse tiste luči, ki gorijo tam — kakšna ljubeča roka je ponesla lučko skoraj do dna — približa Slovenec iz Argentine:

„Ali ta strahota ne presega človeške pameti?“

„Ja,“ potrdim, „to je, kakor če se v astronomiji zamisliš, kaj na primer pomeni razdalja milijonov svetlobnih let, ko luč naredi 300.000 kilometrov na sekundo... Možgani ti omagajo... S konca računa se ti zareži blaznost.“

„Ali to zlo ne presega človeške mere?“

„Saj, kakor je drevo, ki je čudežno obviselo v brezno, dokaz za obstoj Nekoga, tako je brezno dokaz za obstoj nekoga drugega... V Rogu v satana res ni treba verjeti. Vidiš ga, kakor kje najdejo mamutovo okostje...“

Ko se proti večeru vračamo, odpremo radio, da bi slišali, kako je ljubljanska postaja registrirala ta shod od osem do deset tisoč ljudi (kakih tisoč več kot lani) pri maši slovenskega metropolita v spomin največje tragedije v tisočletni zgodovini našega naroda. Niti besede. Zvemo pa, da je Kučan obiskal neko gasilsko veselico kaj vem kje.

Kje si ostal, oče?

Marija Zgonc

Kje si ostal ti, moj oče? Kako rada bi vedela, kje so te ubili, da bi poromala na kraj Tvoje zadnje kalvarije, ti povedala, kako smo te pogrešali, in ti prižgala svečo v spomin. Samo Bog je vedel za obup mlade žene, ki so ji z ljubljenim možem ubili vse sanje o ljubezni in toplem domu. Samo Bog je vedel za bolečino matere, ki ni nikoli izvedela, kje počivajo kosti njenega sina. Mi smo vas pa kar čakali. In molili. Za nas se je ta kruti in nečloveški čas vlekel v leta in desetletja.

Bili smo zaznamovani. Ti pa, tovariš, ko si srečal otroka, kateremu si ubil očeta, si mu lahko pogledal v oči? In ti, ki si videl mlado vdovo, kako se je na izropani kmetiji dobesečno z golimi rokami zagrizla v zemljo, da je prehranila majhne otroke in ostarelo mater, si mogel mirno živeti? In ti, ki si iztrgal materi otroka iz naročja in jo ubil, si lahko mirno spal? Koliko bolečine! Neizmerne, nepopisne, ki je svet ni videl, ki je nismo mogli izpovedati. Vsak ima svojo zgodbo in vsak zase jo nosi skozi življenje. Po desetletjih gorja in krivic, laži in teme, prihaja med nas, boječe in previdno, RESNICA.

Marija Zgonc ob odkritju spomenika žrtvam komunizma v Krki na Dolenjskem.

Foto: Jože TOMAŽEVIČ

Bog, narod, domovina...

Iz govora MARJANA LOBODA

Nikdar nismo zahtevali maščevanja, dolžnost pa imamo zahtevati pravico za nas in za naše mrtve. Današnja slovenska družba je hudo bolna, ker si še ne upa pogledati resnici v oči. A za slovensko svobodo je bilo prelite preveč nedolžne krvi, da bi jo mogli graditi na temeljih sprenevedanja, zamolčevanja resnice ali laži. Če kdaj, v tem primeru velja svetopisemska prilika o nespametnih, ki so zidali hišo na pesek. Ni mogoče graditi svobodne in demokratične Slovenije na potvorjeni zgodovini, na juridični nemoralnosti, ko so najstrašnejši zločini ostali neraziskani in nekaznovani, kakor tudi ne z istimi ljudmi ali njihovimi nasledniki, ki so nad naš narod priklicali največjo nesrečo, kar je po besedah preroškega škofa dr. Rožmana bil komunizem. Tu ne gre za gospodarsko ali politično napako, tu gre za človeška življenje, tu gre za prelito kri in tega ne moremo in ne smemo prekriti s plaščem pozabe ali brezbrčnosti. V moralnem redu, katerega kot verni ljudje priznavamo in spoštujemo, ni odpuščanja brez

kesanja, ni spreobrnjenja brez iskrenega iskanja resnice. Ne posameznik ne narod ne more preko teh večnih zakonov. Ta izkušnja še čaka Slovenijo. Ne vemo, kdaj bo ta čas prišel, a bodimo gotovi, da brez razjasnitve medvojnih in povojnih dogodkov v Sloveniji naš narod ne bo zadihal s polnimi pljuči. Mi, ki smo potomci tistega dela slovenskega naroda, ki se je uprl komunističnemu nasilju pred 50 leti, smo hočeš nočeš prevzeli poslanstvo, da tem našim ljudem vrnemo po komunističnih oblastnikih in njihovih sopotnikih ukradeno čast in jih postavimo na pravo mesto v slovenski družbi in slovenski zgodovini. Če so naši predniki z bolečino v srcu, a pokončno prenašali skoro petdesetletno zaničevanje in krivice komunistične oblasti v Sloveniji, so morda nam tudi še namenjena dolga leta nerazumevanja danes samostojne Slovenije. Kot oni bomo tudi mi to preizkušnjo mogli prestati samo, če bomo ostali zvesti tistim idejam in prepričanju, ki je vodilo naše domobrance v boj in

mučeniško smrt. Ne dajmo se zapeljati po neki naivni predstavi, da kar je bilo, je bilo, in vse se bo samo uredilo. To je politika tistih, ki imajo maslo na glavi.

Naš obstoj je nerazvezno povezan z mrtvimi domobranci, za ceno njihove krvi smo se rodili v svobodi in samo v zvestobi njim bomo obstali. Narod naš umreti noče, so peli naši domobranci. Mi vemo, da je laž smrt. In dokler bo v Sloveniji še vedno uradna resnica o veličini NOB-OF in o izdajstvu in kolaboraciji domobrancev in drugih protikomunističnih borcev, je naš narod ohromljen v svojem razvoju.

Naši ponosni, v boju nikdar premagani slovenski domobranci so si samostojno in svobodno Slovenijo drugače predstavljali, kot jo mi danes vidimo. V njihovih mislih ni bila Slovenija vladana po korumpiranih partijskih veljakih, ni bila Slovenija neodgovornih in sebičnih gospodarskih kriminalcev, ni bila Slovenija uživaželjne in brezbrčne mladine, ni bila Slovenija polna nejasnosti in zavijanja zgodovinske resnice. Njihova Slovenija je bila kakor prva pesem mladih sončnih dni, varovanka fantovske moči, kres, ki sega do neba. Slovenija, v kateri bi vladala svoboda, pravica in ljubezen.

Ponosni smo lahko na naše slovenske domobrance.

Borili so se pod čisto slovensko zastavo, ne pod peterokrako rdečo zvezdo. Branili so slovenske ljudi in domove in si niso omadeževali rok s pobijanjem in mučenjem razoroženih nasprotnikov kakor je NOB-OF posejala slovensko zemljo z množičnimi grobišči.

Živeli in umirali so v veri in ljubezni do Boga, naroda in domovine, ne pa kot zapiti in nevrotični samomorilci. Njihova Slovenija je imela za vrednote Boga, narod, domovino. Delati in živeti za to, da bodo te vrednote končno res zavladale v slovenskem narodu, bo najlepši spomenik našim domobrancem, za nas, njihove potomce, pa prijetna zavest o izpolnjeni dolžnosti do njih, do našega naroda in do nas samih.

Slava padlim domobrancem!

Po poteh vetrinjske tragedije. Somaševanje dr. Branka Rozmana, župnika Janeza Riharja in še dveh duhovnikov v vetrinjski cerkvi.

Foto: Jože TOMAŽEVIČ

JANEZ ARNEŽ

Pravilnost naših odločitev glede komunizma

Minilo je 48 let od velikega slovenskega eksodusa. Ko danes obnavljamo dogodke iz tiste temne dobe, se nam zdi, kot da bi brali svetopisemske apokaliptične odlomke. Dvignili so se slovenski ljudje, da bi se rešili tistih, ki so ubijali dušo in telo. Odšli so, da bi rešili svobodo življenja in duha, zapustili so svoje domove, zemljo, sorodnike in znanca. Zapustiti so morali svojo rodno domovino. To so bili ljudje, ki niso malikovali zlatega teleta, ljudje, ki so nosili baklo slovenske svobode. Ni še dolgo tega, ko je neki vosovec pisal, da ob zadnji revoluciji slovenski kristjani niso razumeli znamenj časa. Po vseh teh peripetijah povojne dobe je že marsikateremu zaslepljencu postalo jasno, da so slovenski kristjani razumeli čas bolje kot pa modreci zahodnega sveta. Ko so politiki po širnem svetu proslavljali padec berlinskega zidu, so stem hkrati priznavali daljnosežnost in pravilnost naših odločitev glede komunizma. Zgodilo se je spet to, kar je pred skoraj 60 leti napisal Josip Vidmar v Kulturnih problemih slovenstva, da je glavni nosilec slovenske ideje in

ljubezni do domovine slovenski katoličan.

Narodne sprave — o kateri se veliko govori — ni in je verjetno še dolgo ne bo. Topotrjuje sedanja komunistično vodena slovenska vlada, ki dosledno izvaja diskriminacijo proti slovenskim nelevičarskim ustanovam in organizacijam. S tako politiko vlada zavestno in hote polarizira slovensko družbo. Tisti, ki so ustvarili železno zaveso, prav gotovo ne morejo in verjetno tudi ne želijo najtipoti v Evropo, v demokratično Evropo brez političnih, kulturnih in gospodarskih privilegirancev.

Danes nismo več v taboriščih, ampak živimo v družbi, ki se bo, upajmo, končno le civilizirala, pravno, upravno in politično. Dokler se ne bo, ne more pričakovati zaupanja ne pri nas in ne pri tujcih. Zaupanje pa je za zdrav kulturni in gospodarski napredek potrebno. Brez zaupanja ljudi politiki meljejo prazno slamo, posledica tega bo duhovna in gmotna revščina. O resničnosti teh trditvev ni moč dvomiti. Potrjuje jih zgodovina.

Ali naj se usedemo na bregove

Save in objokujemo ne ravno rožnat položaj naše republike? Prav gotovo, da ne! Oprijeti se moramo dela, resne analize preteklosti in sedanjosti ter iskati resnico, ki nas bo osvobodila. Ob spominu na begunska leta, ki so izpričala državotvorne sposobnosti slovenstva v najtežjih okoliščinah, lahko upamo, da bosta poštena ideja in pošteno delo pripeljala slovenski narod s pustinje današnje dobe na zelene pašnike.

(Iz govora v Škofovih zavodih na odprtju razstave fotografij in drugega gradiva iz begunskih taborišč v Avstriji)

Po poteh vetrinjske tragedije

Nova slovenska zaveza je v soboto 29. maja organizirala enodnevno potovanje po poteh vetrinjske tragedije. Z 11 avtobusi in nekaj osebnimi avtomobili je romalo več kot 550 ljudi. Spomnili so se žalostne usode slovenskih domobrancev in njihovih svojcev, ki so se po končani vojni umaknili na Koroško, nato pa so bili s prevaro vrnjeni v Slovenijo, kjer so jih slovenski partizani skoraj v celoti pobili.

Pot jih je vodila iz Ljubljane mimo Kranja, Tržiča, Ljubelja, Borovelj, Glinj do Vetrinja. V vetrinjski cerkvi je vodil mašo Branko Rozman.

V mašnem nagovoru je dejal, da mašno daritev opravlja predvsem za v smrt poslano domobranca, za vse druge žrtve revolucije in poznejše totalitarne oblasti, prav tako pa tudi za vse, ki so našemu narodu pripravili medvojno in povojno gorje, naj tudi oni — pa naj so umrli ali še živijo — kot zadnji smisel svojega življenja dosežejo Boga. Opozoril je na dve dolžnosti: povrnitev dobrega imena nedolžnim žrtvam in na narodno spravo. Na zgledu sprave med Bogom in človekom, do katere pride po priznanju krivde in kesanja, je možno razumeti tudi spravo med ljudmi.

Po poteh vetrinjske tragedije. Udeleženci potovanja v vetrinjski cerkvi med mašo. Foto: Jože TOMAŽEVIČ

Nasilje in pravica

ANTON STRES

Na dan so prodrle novice o velikih nepoštenih poslih. Mnogi so si nepošteno, s tako imenovano „divjo privatizacijo“ pridobili imetje. Pa to še ni vse. Komunistični režim je bil nasilen režim. V njem se zadeve niso reševale z enakopravnim dogovarjanjem vseh zainteresiranih, ampak s partijskim revolucionarnim nasiljem. Kdor ni ubogal partije, je bil odstranjen. Posebno mračno vlogo pa je igrala tajna policija (OZNA, UDBA) in

njeni sodelavci. Vsak totalitarni režim — in komunizem je eden najbolj nespornih totalitarizmov — je v bistvu nasilen. Zato je imel papež Pij XI. prav, ko ga je obsodil kot bistveno nemoralnega.

V teh štiridesetih letih totalitarnega vladanja so si komunistični veljaki in njihovi sodružniki pridobili marsikaj. Postali so vplivni, bogati, izurjeni v politiki in spretni pri izvajanju oblasti. Zato še danes zasedajo mnoga odločilna mesta ter na njih podpirajo drug drugega. In se strašno zgražajo, če jim kdo reče, najs teh položajev odidejo. Očitajo mu „revanšizem“, sovrašтво, maščevalnost. (Družina 23)

Vsa naša družba težak bolnik

BRANKO ROZMAN

Vsa naša družba je po 45-letni mōri enoumja težak bolnik. V vseh pogledih: v miselnem, moralnem, kulturnem, vedenjskem, socialnem in gospodarskem. Ker pa imajo prejšnji kadri danes pri nas v rokah še vse odločilne vzvode, je zdravljenje družbe praktično nemogoče.

Pred kratkim je pri omizju na TV minister Janša omenil, da so sedanje afere le vrh ledene gore, ki jo je treba začeti raziskovati in zdraviti od leta 1941. Žebljico je zadel na glavico. Kdo je leta 1941 samozvano monopoliziral svojo oblast in jo zagotovil z nasiljem VOS (ki se je kas-

neje preimenovala v OZNO, UDBO in KOS), ni neznano. Ti monopoli so v našem prostoru žal še vedno večinsko prisotni.

— Zato so lahko na oblasti vrhovi bivšega zatiralnega sistema ali celo sodelavci UDBE — oboje bi bilo v resnični demokraciji nekaj nezaslišanega.

— Zato se časnikarji, uslužbeni v določenih medijih, ne smejo niti z besedico dotakniti teh oblastnikov, če nočejo, da jim zamašijo usta, čeprav se neprimerno drznejšim komentarjem v prvi demokratični vladi ni nič zgodilo (obregovali so se pač ob „nenaše“).

— Zato je nevarnost, da se bo afera HIT prelevila v afero VIS, kot se je v času naše vojne proti JLA (1991) izdajala državne tajnosti, ki je celó ogrozila našo osamosvojitve, spremenila v afero prisluškovanja telefonskim pogovorom.

— Zato se še vedno obujajo spomini

na revolucijo (udeležujejo se jih tudi predstavniki slovenske demokracije!), čeprav ve slehernik, ki to hoče videti, da je bila revolucija v imenu „velikega Stalina“ za naš narod ogromna nesreča.

Najkončam. Še vedno smo vsi žrtve naše polpreteklosti. Tudi učitelji. In tudi učenci. (Družina 24)

Fotodokumentarna razstava o begunskih taboriščih

26. junija je bilo s priložnostnim kulturnim programom v nekdanji kapeli Škofovih zavodov v Šentvidu nad Ljubljano, ki se je je udeležilo veliko ljudi, odprtje razstave, ki v fotografijah pričuje o življenju Slovencev, ki smo se ob koncu vojne pred partizani umaknili na Koroško. Ob pevskih točkah mladinskega pevskega zbora iz župnije Polhov Gradec so pred odprtjem razstave spregovorili ravnatelj Katoliškega središča Slovencev po svetu Janez Rihar, zgodovinar dr. Andrej Vovko in dr. Janez Arnež, ki je zbral vse gradivo. Škoda, da dr. Arnež ni mogel dobiti fotografij tudi iz begunskih taborišč v Italiji. Razstavo je odprl nadškof dr. Alojzij Šuštar.

Obnova cerkve v Žužemberku

V nedeljo 4. julija je bilo pri ruševinah župnijske cerkve sv. Mohorja in Fortunata v Žužemberku, ki so jo med revolucijo zažgali partizani, trojno zlatomašno slavlje. Zlatomašniki Vinko Šega, Polde Povše in dr. Jože Gole iz Združenih držav Amerike so hoteli s slovesnostjo zlate maše pri tej cerkvi izraziti domačinom oporo pri velikem delu, ki jih čaka za obnovo župnijske cerkve. Župnik France Povirk je povedal, da so vsi načrti za obnovitev cerkve že narejeni in da bodo začeli z delom konec julija ali avgusta.

26. junija je bilo odprtje fotodokumentarne razstave o begunskih taboriščih v Škofovih zavodih v Šentvidu nad Ljubljano.

Foto: Janez RIHAR

Se je kaj spremenilo?

FRANCI PETRIČ

Pogosto tudi z navišjega mesta naše države slišimo ob govorjenju o spravi zahteve, da je treba dogodke, ki so se zgodili med vojno in po njej pozabiti. Obujanje tega, pravijo, da obrača naš pogled v preteklost, namesto da bi se spopadali s sedanostjo in z njenimi težavami. Pozablja se tudi na proces sprave, ki smo ga začeli na Slovenskem. Še več: pozadnjih volitev se zopet obujajo trditve o narodnoosvobodilni borbi, ki da ni bila povezana z revolucijo in državljansko vojno, ter oglašajo „stare pesmi- ce“ o izdajalcih ter krivdi Cerkve. Polnoma nasprotno od tistega, kar se je obetal po prvi spravnih slovesnosti v Kočevskem Rogu. Kaj se je torej spremenilo od 8. julija 1990?

Obdobje treh let je doslej prineslo le en konkreten sad: bolj sproščeno smo lahko začeli govoriti in raziskovati stvari. Žal pa rezultatov strokovnih raziskav zgodovinarjev skorajda ni (pravijo, da ni dokumentov). Tudi parlamentarne komisije o raziskavi povojnih zločinov ni več. S starim parlamentom je odmrta. Glede na sadove njenega dela bi rekli, da je niso jemali resno, posebno ne tisti, ki bi imeli tam kaj povedati. Stranke, ki so v predvolilnem obdobju obljubljale, da

bodo poskrbele tudi za popravo starih krivic in raziskavo povojnih pobojev, so na to, kot kaže, pozabile do naslednjih volitev...

Krajevne spravne slovesnosti so edino merilo, koliko si prizadevamo za spravo. Na podlagi teh počasi, a z največjo gotovostjo sestavljamo mozaik sprave in pišemo doslej zamolčane ali popačene strani zgodovine. Ta postaja z vsakim dnevom popolnejša. Udeležba in poročila s teh slovesnosti so poseben pokazatelj stanja. Mnogi so opazili, da na takih slovesnostih ni vidnih političnih predstavnikov (kako bi tudi bili, ko bi radi, da se to čim prej pozabi!). Pri poročanju vidimo, da razen Družine in včasih Slovenca, skorajda ni časnika, ki bi o tem pisal. V Družini smo doslej pisali o odkritju spominskih plošč na nekaj manj kot tridesetih krajih. Na njih je napisano 2740 ljudi... Kot poseben simptom omenimo, da so leštiri med temi ploščami take, kjer so imena vseh žrtev druge svetovne vojne (partizanov in domobrancev), v veliko primerih krajevni odbori borcev niso dovolili napisati imen skupaj z domobranci... Tudi tu se vidi, komu je do sprave...

Po treh letih ugotavljamo, da ostaja še vedno neizpolnjena osnovna zahteva za spravo: oba tabora morata sprejeti resnico o medvojnem in povojnem dogajanju pri nas. Dokler bodo vodilni predstavniki našega naroda hodili le po enih slovesnostih in dajali prav le eni strani ali jo celo podpihovali, ne moremo govoriti

o spravi med živimi. Prizadevanje za spravo vsebuje ne le zahtevo po odpuščanju, ampak tudi pravico, da se odkrije in pove javnosti, kdo so bili načrtovalci in sestavljalci povojnega zločina. Izgovarjanje na ukaze in ljudi iz Beograda je v živem nasprotju s tistim, kar povedo preživeli, ki omenjajo domače ljudi (terence in aktiviste). Zakaj strah pred spravo? Zato, da se ne izgube privilegiji? Trdno smo prepričani, da sprava nikomur ničesar dobrega in zaslužnega ne jemlje. Sprava je lahko samo bogastvo vseh in pri tem ne more biti nihče, ki je pošten in dober, prizadet.

(Družina 25)

40-letnica bitke pri Sisku

22. junija 1593 je v bitki pri Sisku krščanska vojska pod vodstvom kranjskih vojskovodij Andreja Turjaškega in Adama Ravbarja premagala mnogo močnejšo, vendar slabše oboroženo vojsko turških osvajalcev pod vodstvom Hasana-paše Predojeviča. Slovenski vojskovdije so takrat ustavili turške osvajalne pohode proti krščanski Evropi, s tem pa zagotovili ne samo varnost slovenskih dežel pred otomanskimi plenilci, temveč tudi ohranitev evropske krščanske kulture in gospodarske razvitosti.

Zmaga krščanske vojske spodnjeevstrijskih dežel pri Sisku je tedaj močno odmevala po vsej Evropi. Naši pradedje so jo proslavili tudi z večdnevним zvonjenjem po vseh cerkvah. Ker je bila bitka pri Sisku na dan sv. Ahaca, so Turjaški temu svetniku postavili cerkev. Od tedaj je bila vsako leto na ta dan sveta maša v zahvalo. Letos je 22. junija jubilejno svečanost vodil nadškof Šuštar.

Vsa leta po vojni se je tega dogodka spominjala edinole Cerkev z zaobljubljeno mašo pri sv. Ahacu nad Turjakom, letos pa je bila prvič v proslavljanje vključena tudi slovenska država. Na slavnostno okrašenem dvorišču turjaškega gradu so se zbrali v soboto 19. junija predstavniki javnega življenja, med njimi tudi potomci Auerspergov, predvsem pa slovenski vojaki, njihovi svojci in domačini. Po priložnostnem kulturnem programu je spregovoril slovenski obrambni minister Janez Janša in poudaril zgodovinsko vrednost bitke pri Sisku. Praznovanje se je končalo z/razglasitvijo povišanja častnikov slovenske vojske in odprtjem muzeja.

Razvaline cerkve v Žužemberku — priča „osvobajanja“ narodno „Osvobodilne fronte“.
Jože Tomažević, avtor tega posnetka, je videl ob razvalinah zložene tri vagone lesa, potrebnega pri delih za obnovo cerkve.

Po njih delih jih boste spoznali

JANEZ GRIL

Danes je čas dela. Živimo v svobodni in demokratični družbi. Nihče nas ne preganja in nihče resno ne ovira. Dela je veliko, potreb še več. V vsaki župniji bi morali imeti skavtsko organizacijo, da bi mladi lahko pametno preživljali prosti čas. Kje ste nekdanji člani Marijinih kongregacij in Katoliške akcije? Zberite se in navdušite mlade, naj nadaljujejo delo tam, kjer ste ga morali vi prenehati. Kdo bo organiziral delavsko mladino in vodil krščanske sindikaliste? V župnijskih pastoralnih svetih in župnijskih Karitas imajo veliko dela, sodelavcev pa je še vedno premalo!

Tudi v krajevnih skupnostih manjka ljudi, ki bi bili pripravljeni delati. Bomo verni ljudje še naprej stali ob strani? Časi, ko je vse reševala avantgarda, so že zdavnaj mimo. Če pa še niso, je krivce potrebno iskati tudi med vernimi, ki se še niso odvadili starih navad, „ko se ni dalo nič narediti“.

Starih časov danes ni več. In jih, če Bog da, nikoli več ne bo, čeprav se nekaterim močno toži po njih. Poseb-

Spominske plošče žrtvam komunizma

Na Rakitni je v nedeljo 13. junija vodil simbolno pogrebno mašo prelat Melhior Golob s 5 drugimi duhovniki, po maši pa opravil pogrebne molitve in blagoslovil spominsko ploščo z imeni 96 žrtev na župnijski cerkvi Sv. Križa. (Leta 1939 je imela župnija 621 prebivalcev). Dva sta bila ubita v Krimski jami, 8 je bilo talcev, 7 jih je našlo smrt v taborišču, 2 v partizanih, 8 jih je padlo pri domobrancih med vojno, 69 pa jih je bilo vrnjenih iz Vetrinja in so bili mučeni in pobiti v Kočevskem Rogu, Teharjah, hrastniškem rudniku in drugod.

La Lajšah pri Cerknem na Primorskem je bila maša za 15 žrtev, ki so jih pobili partizani 3. februarja 1944, med njimi kaplana Piščanca in Slugo. Prihodnje leto bodo zgradili kapelo na mestu senika, kjer so po pripovedovanju pobiti preživeli zadnji dan. Še zmeraj pa tisti, ki

ne penzije in revolucionarni dodatki bodo prešli. Ostala pa bo resnica o tolikerih nedolžnih žrtvah telesnega in duhovnega totalitarnega nasilja ter o zapravljenih 50 letih.

Zato je potrebno delati. Lepe besede niso dovolj.

(Družina 29)

vedo, kam so žrtve pokopali, ne marajo povedati. Treba bi bilo vse žive osumljen-ce takratnih zločinov postaviti pred sodišče, jih zaslišati in jim nato povedati, da so takrat krivično in zločinsko ravnali, če hočemo doseči pravni red, ki mora veljati v vsaki pravni državi.

V Veliki Ligojni v župniji Vrhnika so 13. junija simbolično pokopali 31 žrtev iz Velike in male Ligojne ter Drenovega griča. Slovesnost je vodil arhidiakon Ivan Merlak, moški zbor je zapel „Doberdob, slovenskih fantov grob“, spregovorila pa sta vrhniški župan Vinko Tomšič in Avgust Ogrin, ki je tedaj 16-leten ostal živ. Na spominski plošči piše: „Žrtve komunističnih zločinov v letu 1945.“

V Krki na Dolenjskem je bila tudi v nedeljo 13. junija blagoslovitev spomenika 176 žrtev. Pogrebno mašo ob domačem župniku Ivanu Trnuvcu in dekanjskih duhovnikih je vodil kanonik Prestor, ki je tudi sam prehodil križevo pot vrnjenih domobrancev in se kot mladoletnik rešil smrti. Za tisti čas je dejal, da je bil „čas teme in smrtno sence, ki je legel nad slovenski narod“. Po blagoslovtvi plošče sta spregovorila Marija Zgonc in dr. Tine Velikonja, Marija Zupančič pa je recitirala Domobrančev križev pot. Pri maši in prireditvi je pel domači župnijski pevski zbor.

V Svetem Križu pri Kostanjevici so imeli mašo in blagoslovitev plošče s 65 imeni žrtev komunizma v nedeljo 20. junija. Maševal in pridigal je kanonik ljubljanskega stolnega kapitlja prelat Vinko Vegelj. Na 3 ploščah na mrliški vežici je 65 imen žrtev pod imeni naselij: Brvi, Brod, Brezje, Buščeča vas, Brlog, Dobrova, Hrastek, Krleče, Kelce-Naklo, Malo Mraševo, Mladje, Pristava, Premogovci, Planina, Prušnja vas, Selo, Slinovec, Slivje, Stari grad, Sv. Križ, Šutna, Veliko Mraševo, Vrhovska vas, Znanovci. V kulturnem programu je spregovoril krški župan Danilo Siter.

V Hinjah je bil simbolni pogreb 118 zamolčanih žrtev komunističnega nasilja v nedeljo 20. junija. Slovesnost je s 15 duhovniki vodil arhidiakon msgr. Franci Vrhunc. Ljudi se je zbralo okoli 1000.

Po poteh vetrinjske tragedije. Na postaji na Področici, kjer so Angleži predajali razorožene domobrance oboroženim partizanom. Foto: Jože TOMAŽEVIČ

Med ubitimi sta bila tudi hinjska kaplana Novak in Kern. Večino žrtev, kar 96, so pobili po vojni, nekatere še leta 1946. „Že nekaj let poslušamo stalni napev: Pozabimo preteklost, ne preštevajmo kosti, skrbimo za sedanost. Toda enkrat moramo pokopati svoje, čeprav šele po 48 letih... Od demokratične države upravičeno pričakujemo, da bo javno obsodila vojna in povojna grozodejstva. Tega, žal, še ni naredila.“ Povojne poboje je Vrhunec primerjal z dogodki velikega petka in Jezusovim umiranjem na križu v popolni osamljenosti in zapuščenosti. Kulturni program so oblikovali cerkveni mašinski zbor in recitatorji, govorili pa so Pavle Kogej, brat ubitega duhovnika Kerna in Milan Pečjak.

57 žrtvam iz Rovtarskih in Logaških žibrž so tudi v nedeljo 20. junija odkrili spominsko ploščo na Planinah. 9 jih je padlo med revolucijo, 48 pa so jih pobili po vojni. Ploščo sta odkrila Janez Vavken (5 pobitih bratov) in Anton Merlak (2 pobita brata). Spominsko slovesnost je vodil kanonik Vinko Prestor, za njim pa so govorili Marjan Pišljnar, Stane Štrbenk in logaški župan Anton Antičevič. Plošči so postavili v obnovljeno Marijino kapelico na notranjih straneh.

V **Dobrepoljah-Vidmu** je bila slovesnost simbolnega pokopa žrtev komunizma v nedeljo 18. julija. Na spominskih ploščah, ki so povezane v velik spomenik pred cerkvijo na Vidmu, je izpisanih kar 285 imen fantov in moč ter žena iz 14 vasi doprepoljske fare. Na mestu, kjer odslej stoji spomenik, so bili grobovi vaških stražarjev. Mašo je vodil nadškof Šuštar, somaševali pa so številni duhovniki iz okoliških far. Po maši je bil simboličen cerkveni pokop in blagoslov spomenika, nato pa obsežen kulturni program. Govorili so domačini Franc Hočevar (tudi predstavnik Nove slovenske zaveze), lic. Ivan Korošec iz Argentine, zunanji minister Lojze Peterle, župan občine Grosuplje Rudí Rome, Janez Podobnik (SLS), Danijel Malenšek (LS), domačini Tone Štih (iz Toronta) in Vinko Levstik. Na prireditvi je pel doprepoljski moški zbor, igrala pa tudi dobrepoljska godba na pihala.

Spominska plošča 176. žrtvam komunizma v Krki na Dolenjskem.

Foto: Jože TOMAŽEVIČ

TINE VIVOD

Ob drugi obletnici slovenske državnosti

Iz govora na proslavi v Slovenski hiši

Vsak narod ima svojo zgodovino, doživlja dobe in stoletja na svoj način, dobi pečat in vlogo, kraj in smisel, pot, katero bo moral sam prehoditi, včasih trnjevo stezo, včasih široko in gladko pot. Nič ni v zgodovini slučajnega. Morda za nas na prvi pogled nerazumljivo se po letih izkaže kot edino modro, smiselno in dobro.

Vsak narod ima svojo besedo; mi, Slovenci, slovensko besedo. V slovenski besedi je naš narod pel in jokal. Kristus se nam je razodel v naši domači, slovenski besedi; v naši domači slovenski besedi smo ga slavili, ga prosili pomoči, njegova beseda je oblikovala slovensko kulturo, slovensko zgodovino. V molitvi je postajala naša slovenska beseda plemenitejša, izraznejša, polnejša, bolj živa, postajala je tudi evropska beseda. Z njo smo oblikovali svoja prijateljstva, z njo smo si dajali moč v hudih dneh, z njo smo si izmollili svoj obstoj. Bog sam jo je sprejel in se ji nasmehnil. Z njo smo povedali, da hočemo biti.

V svoji zgodovini smo bili zato, ali prav zato, ker smo bili kristjani. Nismo imeli

mного, toda živeli smo pošteno, vztrajno, pogumno življenje. To pa je vse. Živeli smo vrednote. In s temi vrednotami oblikovali svojo skupnost, ki je vedno bolj postajala zavestna slovenska narodna skupnost. In zavedli smo se, spoznali smo, da je tudi slovenska narodna skupnost vrednota.

Ali ni prav to veličina, čudež slovenske zgodovine, da smo malo imeli, bili pa veliki, to se pravi bili močni, pogumni, hoteli smo prav živeti in vedeli smo, kaj je prav. Zato smo obstali. Zaradi kakovosti.

To je sporočilo danes nam vsem. Hočemo še naprej biti, biti močni, pogumno biti. Tudi s plebiscitom smo dokazali, da hočemo biti. Biti je več kot imeti. To velja tudi za narode, čeprav jih pogostoma merimo le po moči, bogastvu njihovih držav. Res, države se tako pogosto postavljajo za gospodarje nad narodi, toda če so narodi močni, propade država, ne narodi. Biti suveren je več kot imeti suverenost. Biti močan je več kot imeti moč. Biti kristjan je več kot imeti resnico. Človek, ki se postavlja za gospodarja nad resnico, jo končno pusti ob strani, ker je ne more

obvladati. In ker jo hoče, postane njegovo merilo moč, moč nad drugim, sam pa postane šibak, se sesipa, kot se je sesula moč oblasti komunizma.

Za nami je plebiscit, praznik slovenske zgodovine. Slovenski narod je pokazal — pokazali smo —, da hočemo znova potrditi svoj vstop v zgodovino, postati enakopraven in upoštevan del evropske zgodovine. Da bo njegovo — slovensko ime — zapisano, znano in sprejeto od vseh, da bo živelo vse do „novega neba in nove zemlje“, kjer si naš Alojz Rebula ne more predstavljati srečne človeške skupnosti brez navzočnosti slovenskega naroda.

Tudi slovenski narod je v blodnjah zadnjih let zamotal svojo zgodovino, zavrgel svoje preroke, ki so mu kazali pot, ki so ga ustvarjali, porinil v geto svojo Cer-

kev, ki ga je formirala, tudi svojega Trubarja in Prešerna je častil le z ustnicami. Plebiscit je centralni dogodek slovenske zgodovine. Postavil nas je — tako — pred zahtevne in odgovorne naloge. Tako kot je Kristus stopil v zgodovino v „polnosti časov“ za časa cesarja Avgusta, stopil v določeni narod, kot Davidov sin, dedič in dopolnilec judovskih prerokov, zavezan njihovi postavi, sprejel svojo zgodovino in preroke, ničesar zavrgel, in vendar naredil vse novo, tako smo sedaj Slovenci postavljeni v „polnost časov“ na koncu drugega tisočletja. Tudi mi moramo sprejeti svojo zgodovino, Preglove Plebanuse in njegove kmečke upornike, Finžgarjeve neuklonljive in trpke očete, Cankarjeve trpeče matere, vse velike odločitve slovenskih genijev in vendar

narediti vse novo, tisto novo za današnji čas. Tukaj smo, da zgodovino nadaljujemo, ne zavrtnemo in ne zanikamo.

Zato je tako globok človeški klic, ora et labora — moli in delaj —, ki ga je vrgel v naš čas tedanji minister Capuder. Poziv, ki je lahko vznemiril le barbara in novega vernika v zgolj zgodovino, v lahкотnost bivanja. V resnici pa je to klic, ki je oblikoval Evropo in oblikoval nas Slovence; prav zato, ker smo mu tako kvalitetno sledili, smo postali njen enakopraven del. Je prav isto vodilo, zaradi katerega smo v Evropo prišli in v njej obstali tudi v času barbarstva.

Z razglasitvijo samostojne in neodvisne Republike Slovenije smo storili zgodovinski korak in se končno iztrgali iz mednarodne anonimnosti, dokazali svojo politično zrelost in se kot polnopravni subjekt uvrstili med narode sveta. S tem smo uresničili večstoletne sanje, kajti vsa naša stoletna hotenja so bila zavestno ali nezavestno usmerjena v ta veliki trenutek, ko smo svojo usodo vzeli v svoje roke in ustvarili svojo državo.

To dejstvo ustvarja povsem nov položaj Slovencev v svetu in terja najprej spremembo naše narodne zavesti.

Sedaj imamo svojo državo!

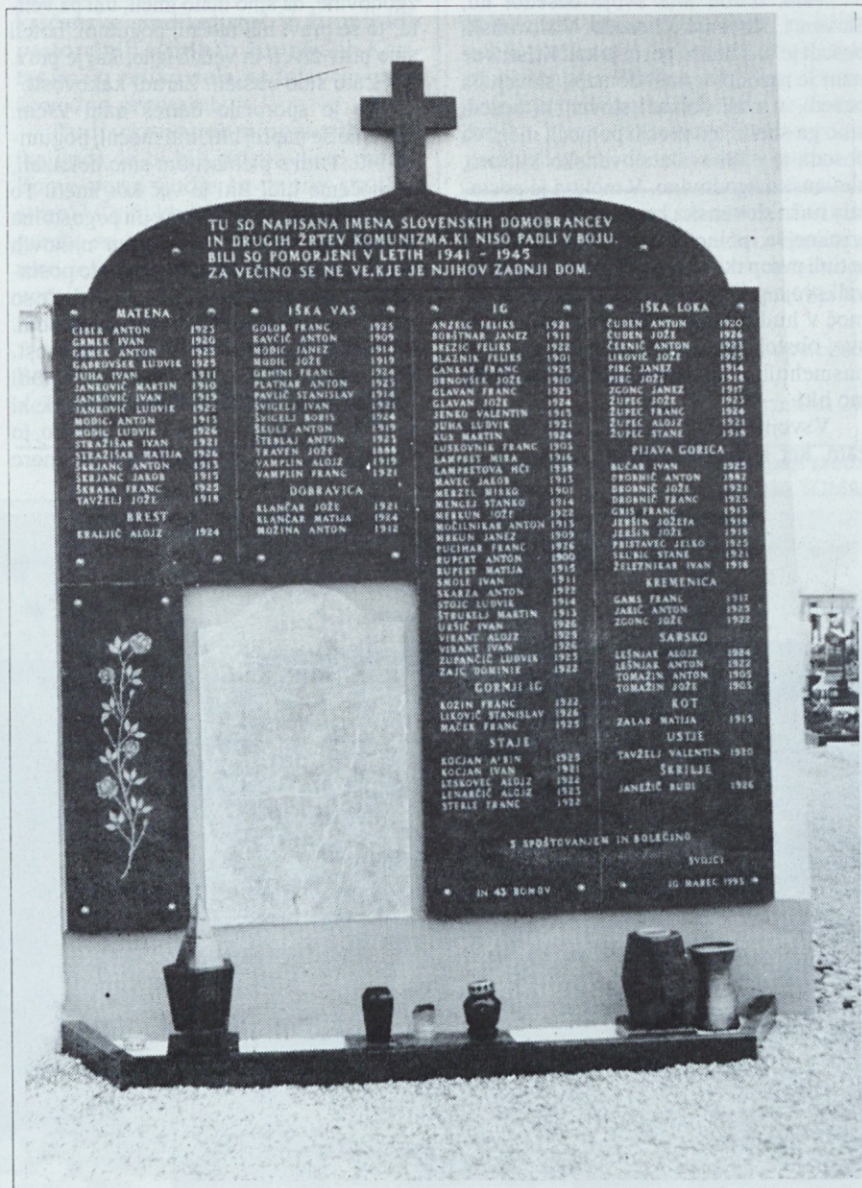
Naša prednost maloštevilnega naroda je najprej v tem, da smo prisiljeni v stalno in splošno mobilizacijo vseh sposobnosti in zmogljivosti.

Da je vsak Slovenec venomer izzvan, da nekaj postane in nekaj naredi. Živeti v takih razmerah je naravnost imenitno. Prav te razmere so naredile iz Slovencev enega najbolj trdoživih, klenih in odpor nih narodov v Evropi.

To velja za nas Slovence v svetu prav tako in še bolj, saj če si Slovenec, se ne moreš ponašati s svojo zgodovino, ki je nihče ne pozna, ne z imeni slavnih umetnikov, vojskovodij ali znanstvenikov, ki se vsem neznani. Sami smo, s svojo veljavo in s svojim hotenjem, v svoji goli človečnosti. Pred drugimi toliko veljaš, kolikor si dokazal s svojimi sposobnostmi in svojim delom. Žarki tuje slave te ne obsevajo, ne šopiriš se s slavo, ki je nisi zaslužil. Te apriorne možnosti, naravni pogoji in zgodovinsko okolje nam odpirajo vrata v zgodovinsko dobo, kar se pa zgodi le v redkih primerih.

Naš cilj naj bi bil v pripravljani nove dobe, ko bo slovenski narod postal ustvarjalna na vseh področjih človeške dejavnosti, kot doslej še ni mogel biti: v zna-

Dalje na str. 238 spodaj

Spominska plošča žrtvam komunizma, postavljena aprila 1993 na lgu.
Foto: Jože TOMAŽEVIČ

Bogoslužni koledar

ZA SEPTEMBER

1. Egidij (Tilen), puščavnik in opat iz začetka 7. stoletja; Verena, nemška puščavnica.
2. Emerik, sin sv. Štefana, kralja (+ 1031); Mak-sima, afriška redovnica in mučenka (445).
3. Gregor Veliki, papež in cerkveni učitelj (ok. 540-604); eden od štirih velikih učiteljev zahodne Cerkve; uredil je bogoslužne knjige in cerkveno petje.
4. Rozalija Sicilska, devica; Mojzes, vodil izraelsko ljudstvo iz Egipta prek Sinaja v Obljubljeno deželo.
5. 23. navadna nedelja; Bertina, Viktorin Asiški, Rozvita, Lovrenc.
6. Zaharija, prerok Stare zaveze; Petronij, Ber-trand, Evelina.
7. Regina, mučenka; Marko Krizevčan, muče-nec.
8. Rojstvo Device Marije — Mali šmaren.
9. Peter Klaver, jezuit, deloval med črnci v Ka-ribsem morju, krstil jih je čez 30.000 (1654).
10. Nikolaj Toletinski, spokornik (1305); Pul-herija (Leposlava), cesarica.
11. Protin Hijacint, rimska mučenca; Erna, Nada.
12. 24. navadna nedelja; Marijino ime, praznik v spomin na zmago nad Turki pri Dunaju.
13. Janez Zlatousti, škof in cerkveni učitelj (ok. 350-407), odličen pridigar, umrl v pregnanstvu.
14. Povišanje svetega Križa, na katerem je umrl Jezus; ostanke tega lesa je našla sv. Helena.
15. Žalostna Mati božja; ob tem se kristjani po-sebej spominjamo sedmerih trenutkov v Marijinem življenju, ki so ji prizadeli veliko trpljenje.
16. Ljudmila, češka plemkinja (921), „mati češkega naroda“; Kornelij, papež, in Ciprijan, škof, mučenca.
17. Robert Bellarmino, škof in cerkveni učitelj (1542-1621), papežev svetovalec v dobi katoliške obnove.
18. Jožef Kupertinski (1603-1663), frančiškan, deležen zamaknjenj in drugih duhovnih milosti; Irena.
19. Korejski mučenci; Svetlana, mučenka;

12

29

Suzana.

21. Matej, apostol in evangelist; predno je šel za Jezusom, se je imenoval Levi in je bil mitničar.
22. Mavricij in tovariši, mučenci.
23. Lin, papež za sv. Petrom, Cerkev je vodil 11 let.
24. Marija — rešiteljica jetnikov (Mercedes).
25. Avrelija (Zora); Sergij Radoneški, puščavnik, ustanovil samostan sv. Trojice v Zagorsku pri Moskvi.
26. 26. navadna nedelja; Kozma in Damijan; po sporočilu sta bila zdravnik in mučenca.
27. Vincencij Pavelski (1581-1660), ustanovitelj lazaristov — ljudskih misijonarjev in družbe usmiljenih sester.
28. Venčeslav ali Vaclav (ok. 904-929), češki knez, ubiti ga je dal iz pohlepa po oblasti njegov brat Boleslav.
29. Mihael, Gabrijel, Rafael, nadangeli; angel pomeni božji poslanec; božje razodetje nam govori, da v stvarstvu poleg ljudi obstoje zgolj duhovna bitja, ki služijo Bogu pri izvrševanju njegovih načrtov v svetu.
30. Hieronim, duhovnik in cerkveni učitelj (ok. 340-420), doma na našem Krasu ali v Dalmaciji, znan posebej po prevajanju Svetega pisma v latinščino.

VLADIMIR KOS

Triptihon, poslikan s pesmimi o Vnebovzeti

1. Nekaj Tvojega smehljaja.

*Marija krasna, angeli so Te peljali,
zdrámljeno iz smrti sna,
peljali v Troedinega nebesa,
tako skrivnostna,
da si v njih domá.*

*Marija živa,
angeli Ti strežejo:
zmeraj vsakogar krasiš
z zahvalo,
vsa srečna, da Ti Sinovo srce
lahkó po vsemogočno odgovarja.*

*Marija sveta,
čisto blizu svetu
[svetost z ljubeznijo
stvari obda]:
glej, manjka nam v nebo uprt pogled
in manjka nekaj Tvojega smehljaja.*

NAMENI APOSTOLATA MOLITVE ZA SEPTEMBER

Splošni: Da bi se katoličani vedno zavedali svoje socialne in politične odgovornosti.

Misijonski: Da bi po posebni škofovski sinodi afriške Cerkve dobile nov polet za oznanjevalno delo.

Slovenski: Da bi v Slomškovem duhu gojili dialog, spoštovali različnost in rastle v ljubezni do svoje domovine.

2. Še preden postane hladno.

*Poletje japonskih gorá — vrh avgusta:
še enkrat potoki premikajo usta,
kot da bi Vnebovzeti peti hoteli,
še preden deževje skalí jim napev.*

*In veje in listi, šumijo, šumijo,
še preden se ptički od njih poslovijo,
in v vetru spomin je Duha, ki ustvarja —
Njegov je Mariji vnebovzjetja dar.*

*Oblaki se kopajo v sončnih valovih,
veseli Marije v nebeški svetlobi.
Prav kmalu bo treba pod sivimi jadri
iz severnih krajev preživljati hlad.*

*In ceste smehljaje hitijo v dolino,
in spet se obrnejo v gorsko višino:
od tukaj je bliže k Mariji v nebesa
in lepši napor tovornjakov koles.*

3. Srpanski tango.

*Míriam,
prava kraljica,
kronana s krono iz zvezd!
Míriam,
Mati — Devica,
mamica naših nebes!*

*Míriam,
rešena groba,
prosta vsa greha okov!
Ni prišla
k Tebi trohno,ba,
ko si šla k Sinu domov.*

*Míriam,
ljubka kraljica:
ni nas strah biti s teboj!
Na stezáh svoda
kot ptica,
na stezáh v naše nebo.*

Nadaljevanje s 236. strani

nosti in umetnosti, filozofiji in teologiji in tudi na ravni svetništva.

Trezna politika, zahtevni sistem izobraževanja, disciplina pri delu in pripravljenost na žrtvovanje, nam lahko omogočajo vstop v tako dobo.

Iz česa bomo ustvarjali?

Iz ponotranjene in poglobljene človečnosti, pristne, globoko slovenske in krščanske ter tako univerzalne.

Zgodba, ki ni samo zgodba...

SIMON PREPROST

Pa je spet šel na pot. Daleč. Kakor že tolikokrat. Koliko kilometrov! Če bi šel iz Trsta na zahod, bi moral zaplavati v Biskajskem zalivu Atlantskega oceana. In če bi šel toliko kilometrov na sever, bi prišel v bližino norveških polarnih vodá. Na vzhod? Stopal bi po Črnem morju, malo da ne po Kavkazu. In če bi šel iz Trsta na jug — no, do spodnjega konca afriške Libije bi prispel.

Toda v Ameriki — vsaj ponekod! — je čudno! Greš sto kilometrov, greš tisoč, skoraj dva tisoč, pa neko deževno nedeljo prispeš v mestece, stopiš v cerkev in — — — zaslišiš slovensko molitev in petje.

In prav to se je zgodilo tudi našemu Popotniku, toliko tisoč kilometrov oddaljenemu od svoje Slovenije. Pravzaprav saj se ni niti preveč začudil — edino tako je bilo, da ga je tokrat v cerkvi nenadoma objelo neko čudno vzdušje. Tu, daleč, tako daleč od Slovenije, sta pred oltarjem stala dva otroka: fantek in punčka. In duhovnik — tudi on že rojen v tujini — jima je v blagi slovenščini govoril in jima potem s tresočo roko dal... prvo sveto obhajilo.

Toda to, kar je Popotniku priklicalo solze v oči, so bile prošnje. In brala sta jih punčka in fantek, recimo jima „Alenčica in Matjažek“.

Alenčica: „Za našega svetega očeta, da bi še dolgo vodil sveto Cerkev.“

In cerkev — polna je bila in vsaj dve tretjini vernikov v nji ni nikdar videlo slovenskega neba nad seboj — je odgovarjala: „Prosimo Te, usliši nas!“

Potem se je oglašil moški glas: „Za srečo in veselje Matjažka in

Alenčice, ki bosta danes prvič prejela sveto obhajilo.“

In spet je zaplulo po cerkvi: „Prosimo Te, usliši nas!“

In potem je šlo naprej. Alenčica je prosila za ata in mamo, pa za bratce in sestrice, da bi se vedno radi imeli, in spet je zadonelo (in ker v cerkvi ni bilo samo ene družine, ki bi imela po pet otrok...), glasno zadonelo: „Prosimo Te...“

Alenčica: „Da bi vsi otroci, tudi naši sošolci spoznali Jezusa in ga prejeli...“ Pa spet Matjažek: „Gospod, blagoslovljaj delo naših duhovnikov!“ In potem na koncu: „Za pravičen mir v Sloveniji in po vsem svetu...“

Maša je tekla naprej, pa je Popotnika kmalu spet stisnilo v grlu in so se mu zasvetile oči. Sredi maše in ljudskega petja se je zdaj nenadoma oglašil zborček samih otrok. Da: še manjših otrok, kakor pa sta bila prvoobhajanca. Zborček. Devet prijateljčkov, najstarejšemu ni bilo sedem let. Zborček. Pa kaj zborček?! Zbor! In še kako velik zbor v očeh Njega, ki jih je poslušal:

„Angelci, vsi prihitite,
in Marija iz nebes,
Jezusa z menoj molite,
Jezus je pri meni res...“

Pa se je samotni Popotnik tam zadaj pod korom, pri zadnjih vratih zamislil daleč, daleč nazaj. Na tisto daljno cerkvo v Sloveniji, ki je že ni več (prinašalci „raja na zemlji“ so jo zažgali...), spomnil na belolasega starega duhovnika, ki ga tudi že ni več, pa na mamo in ata, ki ju tudi že ni več... ki pa vendar... so, ki so, ki za vedno so.

In iz razmišljanja ga je prebudila zadnja kitica iz otroških ust:

„Varuj moje sestre, brate,
in očeta, mamico,

LOJZE KUKOVICA

OSMA BOŽJA ZAPOVED:

in še ena prošnja zate:

Vsi naj Tebe ljubijo!“

Kako lep dan! Čudovito lep dan, pa čeprav je zunaj deževalo in grmelo, prelep dan za našega Popotnika. Tako lep, kakor je bil za Matjažka in Alenčico, ki sta to jutro bila kakor obsejana od bele svetlobe.

Tako lep dan za Popotnika, da mu niti pismo, ki ga je že nekaj dni nosil s seboj — pismo iz daljne domovine —, ki ga je pa šele večer pred to nedeljo odprl, ni moglo zakriti s sivimi oblaki.

V pismu je namreč bilo napisano — skoraj na koncu pisma — tudi to:

„...povem ti pa, da A. B., ki je dalekoviden velik kristjan, mož, ki veliko ve, da on misli tako: ‘Emigracijo pa kar odpišimo! Saj je bo enkrat konec. Imamo svojih skrbi toliko...’ In naj ti bo jasno: ni edini, ki tukaj tako misli...“

Za hip se je v Popotniku zdelo, da črn oblak priččenja zakrivati sonce, ki je raslo v njem, toda zakriti ga ni mogel. Ne s kakšnim upornim veseljem, vendar tudi ne z žalostjo, ampak s čisto navadno vedrostjo človeka, ki je že mnogo, mnogo prepotoval in marsikaj videl, si je rekel:

„Bo kristjan, lahko da veliko ve, dalekoviden pa ni. Lahko, da veliko ve, toda človeka, ki hoče živeti... pa ne pozna.“

Bo poznal razne narode, toda Slovenca-kristjana — se zdi — še ne pozna. „Toda morda ga bo On sam razsvetlil, mu pomagal,“ si je dejal Popotnik, tako skoraj polglasno, ko se je umaknil iz cerkve, še preden je zabučala tista „Marija, skoz življenje...“

Ne pričaj po krivem!

- Osnovni greh proti resnici je biti in ostati v laži.
- Zlagana življenjska naravnost je velika življenjska tragika.
- Lažno govorjenje je tisto, ki se ne sklada z mišljenjem, in je izrečeno z namenom, da bi druge prevarali.
- Krivo pričevanje lahko človek dá, ko je poklican za pričo.
- Obrekovanje je v tem, da se nekomu pripisuje neresnično hudobno dejanje ali moralne prestopke, izmišljene pomanjkljivosti ali protizakonita dejanja.
- Opravljanje je govorjenje o tujih resničnih napakah, spodrslijah in prestopkih.
- S sumničanjem grešimo, kadar brez zadostnega razloga o bližnjem slabo sodimo.
- Kristjan se mora truditi za resnico in zvestobo, da ne bi z neresničnimi besedami, lažjo, poniževanjem, krivim pričevanjem in kršitvijo tajnosti drugim škodoval.

Osmo božjo zapoved, ki se glasi: „Ne govori krivega pričevanja zoper bližnjega“ (2 Mz 20, 16), prepoveduje grehe proti resnici v odnosu do bližnjega. Posebej naj bi še sveto božje ljudstvo bilo priča Boga, ki je Resnica in hoče resnico.

Živeti v resnici

V Stari zavezi je rečeno, naj izvoljeno ljudstvo živi v resnici. Kristus sam je še jasneje izrazil to zapoved. Hoja za Kristusom je „živeti od Duha resnice“. Človek že po naravi išče resnico, ker je nanjo naravn. Zato ima tudi moralno

dolžnost, da resnico išče, spoštuje in tudi izpoveduje. Ko je človek našel resnico, je dolžan po njej živeti.

Resnica ni le v besedi, temveč tudi v dejanju in ponašanju. Kreposti, ki nas nagibajo, da govorimo in delamo resnico, imenujemo resnicoljubnost, odkritosrčnost ali pa še drugače. Nasprotna tem krepostim je dvojnost, hlinjenje, potvarjanje, hinavstvo in podobno. Krepost resnicoljubnosti človeka nagiba, da dá bližnjemu, kar je njegova pravica, namreč resnico. Vendar nima vsakdo in v vsakem primeru pravice poznati resnice ali pa vse resnice. Priložnostno je dolžnost resnico

Spominska plošča žrtvam komunizma v kraju Žibrše nad Logatcem.

zamolčati in prikriti, ker ima človek tudi pravico do tajnosti.

Kristjani moramo biti še posebej pred svetom priče resnice, priče evangelija, in sicer zlasti z zgledom svojega življenja, pa tudi s pričevanjem svoje besede. Najvišje pričevanje za resnico je mučeništvo, ko kdo prelije svojo kri za pričevanje o resničnosti vere in krščanskega nauka. Pisana pričevanja o mučenju in smrti krščanskih mučencev so pravi zgodovinski arhivi, napisani s krvavimi črkami.

Grehi proti resnici

Kadar kdo izpove javno kaj proti resnici, imenujemo to krivo pričevanje. Če se to izvrši pred sodiščem, gre za krivo prisego. Takšna kriva pričevanja so pogosto vzrok, da se obsodi nedolžnega, da se oprostí krivega ali pa da se poveča kazen obtožencu. Vsak človek ima pravico do dobrega imena

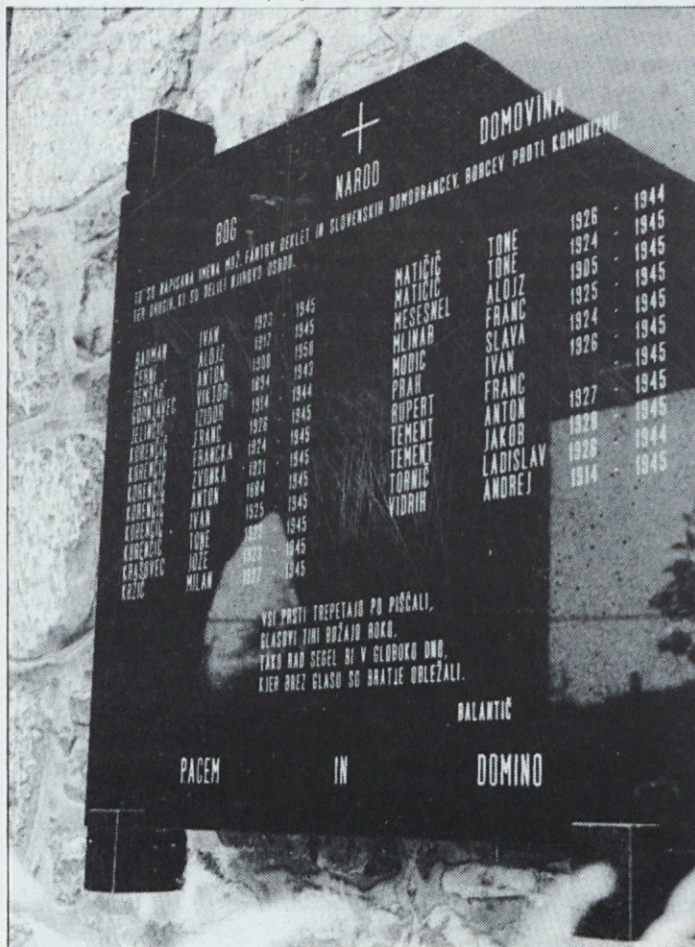
pred drugimi in v javnosti. Spoštovanje do bližnjega dobrega imena prepoveduje zatorej vse, kar bi mu škodilo na dobrem imenu. Kaj takega bi npr. bila predrzna sodba, ko kdo, četudi le v svoji notranjosti, vzame za resnično kakšno napako bližnjega, ne da bi za to imel zadosten razlog. Opravlja, kdor razodene kakšno moralno napako, za katero drugi ne vedo. Hujše od opravljanja je obrekovanje, ko z neresnico vzamemo bližnjemu dobro ime. Osma božja zapoved nas uči, da moramo biti tako dobro razpoloženi do bližnjega, da vedno dobrohotno mislimo in sodimo o njem, dokler nas morda drugačna stvarnost ne prepriča o nasprotnem. Pa še tedaj bomo iskali razlogov, kako bližnjega osebno krivdo zmanjšati, če že ne popolnoma opravičiti. Opravljanje in obrekovanje sta greh proti pravičnosti in ljubezni, kajti vsak človek ima pravico do dobrega imena.

Osma božja zapoved prepoveduje

tudi vsakršno hvalisanje, prilizovanje, laskanje in podobne napake, ker z vsemi temi načini hočemo uslužiti resnico svojim lastnim nepristnim namenom in interesom. Tudi nečimrnost in slavohlepnost sta napaki proti resnici. Enako tudi ironija, ki skuša smešiti določene poteze na značaju ali obnašanju bližnjega. Najbolj običajen greh proti resnici pa je laž. Lagati se pomeni z besedo ali dejajem storiti kaj z namenom, da bi zavedli v zmotu nekoga, ki ima pravico spoznati resnico. Laž zastruplja pravi odnos med ljudmi in je nasprotna ne le resnici, temveč tudi človekovemu dostojanstvu. Moralna teža laži se meri po resnici, proti kateri se greši, po okoliščinah, v katerih se izreče, po namenu tistega, ki laže, in po škodi, ki se z lažjo povzroči.

Čeprav je laž sama na sebi mali greh, se pa lahko spremeni v težkega, kadar je z njo resno prizadeta pravi-

Spominska plošča žrtvam komunizma, postavljena 20. junija 1993 na Rakeku.

nost ali ljubezen. Laž povzroči pravo nasilje nad bližnjim in če se razpase, je lahko usodna za družbeno življenje. Z lažjo povzročena škoda mora biti popravljena. Kadar te ni mogoče popraviti v javnosti, jo je treba popraviti vsaj zasebno. In če je laž povročila tudi materialno škodo, je tudi to treba popraviti. Vedno je tudi treba dati zadoščenje osebi, katero smo z lažjo žalili.

Pravica do posredovanja resnice ni absolutna in neomejena. Ljubezen do bližnjega bo razsodila, kdaj je primerno, kdaj pa neprimerno povedati resnico. Ljubezen do človeka in spoštovanje do resnice nam bosta narekovali, kako odgovoriti bližnjemu, ki hoče zvedeti resnico. Dobro in varnost bližnjega samega, spoštovanje do zasebnega življenja in javna blaginja so zadostni razlogi, da ne razodenemo tega, kar ne sme biti poznano. Včasih bomo morali uporabiti posebno previdno govorjenje, da se bomo ognili laži, pa istočasno ne izpovedali resnice. Pogosto je uporabljane takšnega diskretnega, previdnega govorjenja prava dolžnost, kadar je namreč treba preprečiti kakšno pohujšanje ali pa varovati kakšno tajnost. Pravilo je, da nihče ni dolžan povedati resnice tistemu, ki je nima pravice poznati.

Osma božja zapoved nalaga tudi dolžnost čuvati in ohranjati tajnost. Najbolj sveta in v vsakem primeru nedotakljiva je spovedna tajnost v zakramentu sprave, ki ne sme poznati nobene izjeme. Poklicne tajnosti, ki npr. obvezujejo politike, zdravnike, vojake, advokate, in pa tajnosti, ki so nam bile kot takšne zaupane, je treba sveto hraniti. Sme se jih odkriti samo v izjemnih primerih, ko bi njih neodkritje lahko bilo v težko škodo osebi, kateri je bila tajnost zaupana, ali pa človeku, ki je tajnost sprejel, ali pa kakšnemu tretjemu in bi se takšna težka škoda dala preprečiti le z odkritjem tajnosti. Pa tudi vse neprijetno, kar vemo o bližnjem, moramo obdržati v tajnosti, razen če težki razlogi zahtevajo kaj drugega. Končno ima človek pravico do intimnosti, tako da nihče nepoklican ne sme

Mašniško posvečenje za službeno duhovništvo

IVAN LIKAR

- Z mašniškim posvečenjem postane duhovnik poseben sodelavec z Bogom v korist božjega ljudstva.
- Duhovnik ponavzočuje Kristusa, zato naj bo odprt za ljudi, poln razumevanja in spoštovanja do njihovega človeškega in krščanskega dostojanstva, voljan z njimi sodelovati.
- Duhovnikovo življenje je v jedru življenjska daritev, hrani se iz osebne povezanosti z Bogom v evharistiji in molitvi, raste in razvija se v skupnosti in v apostolskem delu.
- Duhovnik služi božjemu ljudstvu, ko mu oznanja evangelij, mašuje in deli zakramente ter ga vodi v krščanskem življenju.

Postavitev

„Rojstni dan“ tega zakramenta: veliki četrtek. Kraj: dvorana zadnje večerje. Postavitelj: Jezus Kristus. Prvi prejemniki: enajsteri apostoli.

Postavitev v službo duhovnikov so Jezusove besede: To delajte v moj spomin. Jezus je mislil na obhajanje evharistije, na daritev svojega Telesa in Krvi, ki sta znamenje nove in večne zaveze. Ker gre za postavitev popolnoma nove trajne daritve, je potrebno novo duhovništvo, ki ga ne bodo deležni le apostoli, ampak tudi njihovi nasledniki, sicer evharistije ne bi bilo mogoče obhajati v Gospodov spomin, dokler ne pride v slavi.

Kot otrok sem ob novih mašah duhovnikov rojakov ugotavljal, da mora biti škof precej več od duhovnika, ker ga on posveti za duhovnika. Tisto „precej več“ in na drugi strani „precej manj“ mi dolgo časa ni bilo jasno.

Za časa apostolov še ni bilo jasne-

nasilno skušati vdreti vanjo. In tisti, ki so odgovorni za družbena občila, morajo varovati pravo ravnotežje med pravico do intimnosti in javno blaginjo.

Družbena občila

Vsi vemo, kako važno vlogo igrajo danes družbena občila. Informirajo, pospešujejo kulturo in tudi vzgajajo ljudi. Žal delajo lahko tudi nasprotno. Če so to, kar morajo biti, vršijo važno vlogo za skupno blaginjo. Družba ima pravico do informacij, ki slone na resnici, morali, pravičnosti in solidarnosti. Čeprav so potrebna in brez dvoma zelo koristna, imajo pa tudi ta stranski

ga razlikovanja med škofi in duhovniki. Proti koncu apostolske dobe (proti koncu 1. stoletja) se razlikovanje že jasneje kaže: škofje so episkopoi, duhovniki pa presbiteroi. Duhovniki so škofovi pomočniki in sodelavci.

Apostoli so imeli veliko dela, zato so si poiskali posebne pomočnike, zlasti za strežbo pri mizah. Danes bi rekli, da so jih postavili za nekakšne cerkvene ekonome. Prvi kristjani so namreč živeli skupaj in imeli skupno premoženje. Delili so vsakemu po njegovih potrebah in za to delo so bili določeni diakoni (služabniki). Diakoni so bili možje, polni Svetega Duha in na dobrem glasu. Najbolj znan med njimi je prvi mučenec sveti Štefan. Čeprav so diakone izbrali šele apostoli in jih je iz svoje srede izvolila Cerkev, je gotovo, da je diakonat kot službo ustanovil Jezus pri zadnji večerji, saj je govoril o služenju v ljubezni (po čemer bodo ljudje spoznali Jezusove učence), nato pa je učencem še noge umil.

učinek, da v človeku pospešujejo pasivnost. Zato se jih mora človek posluževati zmerno in po pametni izbiri. Javna oblast ima na tem področju posebne obveznosti, ker je zelo od blizu prizadeta javna blaginja. Med drugim mora država skrbeti, da javna občila ne bodo povzročala težke nevarnosti za javno moralo in za napredek družbe. Ščititi morajo pravico posameznikov do dobrega imena in do osebne intimnosti. Seveda pa država ne sme uporabiti javnih občil za manipulacijo javnega mnenja, istočasno mora pa posebej na tem področju tudi ščititi zakonito svobodo posameznika in raznih skupin.

Sedaj ločimo tristopnje mašniškega posvečenja: diakonat, prezbiteriat in episkopat.

Diakon je samostojna služba v Cerkvi, ki je ponovno zaživela po zadnjem koncilu (1962-65) v tem smislu, da je trajna in je lahko nekdo vse življenje diakon. Njegova naloga je, da opravlja vse tisto, kar opravlja duhovnik, le spovedovanje in maševanje je pridržano duhovniku in škofu. Posebna naloga diakona je seveda služenje božjemu ljudstvu po zgledu svetega Štefana in tovarišev.

Edini srednik med Bogom in ljudmi je Jezus Kristus, zato je samo on v pravem pomenu duhovnik. Imenuje se tudi veliki duhovnik nove zaveze. Apostoli, njihovi pomočniki in nasledniki, so duhovniki le zato, ker so v zakramentu mašniškega posvečenja pridruženi Kristusu in nastopajo v njegovem imenu. Rečemo, da so deležni Kristusovega službenega duhovništva.

Službeno duhovništvo se bistveno razlikuje od skupnega duhovništva, ki ga prejmejo vsi kristjani pri krstu in birni. To razlikovanje je utemeljeno v Jezusovi volji, saj je pri zadnji večerji zbral le apostole.

Velikega četrтка ne smemo ločiti od celotne velikonočne skrivnosti, ki se dopolni na binkošti. Nekateri teologi celo trdijo, da so apostoli prejeli prezbiteriat na veliki četrtek, škofovstvo pa na binkošti (A. Nadrah). Vsekakor je škofovstvo polnost mašniškega posvečenja, diakonat in prezbiteriat pa prva in druga stopnja tega posvečenja.

Neizbrisno znamenje

Mašniško posvečenje podeli prejemniku neizbrisno znamenje, podobno kakor krst in birma. Neizbrisno zna-

menje naredi diakona, duhovnika in škofa podobnega ali sorodnega Kristusu. V tem smislu govorimo o duhovniku kot „drugem Kristusu“. Začetek tega „sorodstva“ je seveda sveti krst, ki nas s Kristusom poveže v eno (Jaz sem trta, vi mladike).

Zaradi neizbrisnega znamenja se mašniško posvečenje ne more večkrat podeliti. Zaradi tega znamenja v duši ostane duhovnik tudi tisti, ki pusti duhovniško službo.

Delivec

Delivec mašniškega posvečenja v vseh stopnjah je škof. Tako se vzdržuje neprekinjeno nasledstvo od apostolov dalje. Škofa posveti škof posvečevalec skupaj z dvema škofoma sopsosvečevalcema. Posvetitev škofa je pravilna in veljavna le po prejšnjem imenovanju in soglasju papeža, Petrovega naslednika.

Prejemnik

Duhovniki se vzgajajo v semenišču, potrebno izobrazbo pa dobijo na teološki fakulteti. Vzgoja seveda ni vezana samo na semenišče. Pripravnik se vzgaja sredi božjega ljudstva, posebej v svoji rojstni župniji. Šesto leto študija je leto pastoralne prakse. Študij torej traja šest let (šteto od končane gimnazije, srednje šole ali druge šole). Jedro študija je Sveto pismo, močno pa so poudarjene tudi pastoralne vede in filozofija. Kandidati morajo imeti nekaj pogojev, med katerimi so najvažnejši: telesno in umsko zdravje, veselje do duhovniškega dela, primerna sposobnost za učenje.

Diakonat kot stalna služba (za vse življenje) je ustanovljen v nekaterih deželah, kjer primanjkuje duhovniških poklicev. Zanje so ustanovljene posebne šole. Priprava traja tri leta. Kandidati ne smejo biti mlajši kot 25 let. — Za stalne diakone je mogoče posvetiti tudi poročene moške, če so stari več kot 35 let in se njihove žene strinjajo s tem. Že prej poročeni diakoni ne sprejmejo obveznosti celibata, ampak ohranijo svoj zakon in družino.

Škofovstvo sprejme navadno sposobnejši duhovnik, ki ga po posvetovanju imenuje papež.

Danes odvrta mnoge mlade ljudi od duhovniškega poklica troje stvari: 1. nižji standard, kakor ga imajo v svetnih poklicih z enako izobrazbo; 2. zlasti v nekaterih krajih (ali okoliših) zelo očrnilen lik duhovnika (nazadnjak, izkoriščevalec ipd.), gre torej za nepoznavanje resnične duhovnikove podobe; 3. celibat ali neoženjenost duhovnikov.

Kaj reči k posameznim dejstvom in predsodkom? 1. Najprej ni res, da imajo kar vsi duhovniki nižji standard kot drugi ljudje z isto izobrazbo. Resnično nižji standard pa je mogoče z veseljem sprejeti, ker duhovniku pomaga, da je še bolj podoben Kristusu, ki ni imel ničesar. Standard ni bistven za srečo. Navsezadnje bi bila žalitev za vernika, če bi rekli, da živijo duhovniki v revščini. 2. Objektivna zgodovina potrjuje, da ni noben poklic naredil toliko dobrega kakor ravno duhovniški (gledano v celoti, posebej v našem narodu). Duhovniki so bili vedno med najbolj naprednimi sloji, če pod napredkom razumemo pameten, umirjen razvoj vseh človeških dejavnosti, ne pa razbijaško uničevanje vsega, kar je ustvarila preteklost. 3. Celibat ali neoženjenost duhovnikov je zelo stara praksa katoliške Cerkve, kar pa ni od Boga ukazano. Pravoslavni duhovniki so npr. lahko poročeni. Duhovniki so v katoliški Cerkvi neoženjeni predvsem zato, da se z nedeljenim srcem popolnoma posvetijo Cerkvi. Jezus je rekel: „Kdor more razumeti, naj razume.“

Duhovnikovo delo je najpogosteje povezano z župnijo, zato duhovnika najbolj poznamo kot župnika. Njegovo delo je zelo razgibano. Lahko rečemo, da ni v nobenem poklicu tolikšne razgibanosti kakor v duhovniškem.

Duhovnik je služabnik božje besede, delivec zakramentov in zakramentalov ter voditelj krščanskega občestva. Podrobneje se ta razgibanost kaže kot kateheza (verouk) na vseh starostnih stopnjah, vodenje liturgičnih opravil, delitev zakramentov, blagoslavljanje, obiskovanje družin, zasebni študij, udeleževanje tečajev, vodenje romanj in dnevov zbranosti ali duhovnih vaj (dostikrat tudi v naravi), včasih ali kar pogosto ukvarjanje z zidanjem in obnavljanjem, karitativno delovanje... Včasih je duhovnik sam svoja gospodinja, kar je prav zabavno (pa tudi težko).

Duhovnik je zelo povezan z ljudmi in to ga osrečuje.

Obred posvetitve mašnikov

Obred posvetitve mašnikov poteka takole. Posvetitev je med mašo, pri kateri novomašniki prvič somašujejo skupaj s škofom. Najprej je besedno bogoslužje (berilo, evangelij). Po evangeliju je klicanje pripadnikov, kar

Letošnji železomašnik ANTON POGAČNIK, ki ima precej znancev tudi med nami v Argentini. Leta 1970 se je vrnil v domovino iz begunstva, kamor se je leta 1945 umaknil pred partizani.

naredi diakon ali eden od duhovnikov: „Pristopijo naj tisti, ki bodo posvečeni za duhovnike.“ Vsakega posebej kliče po imenu. Pripravnik reče: „Tukaj sem,“ stopi k škofu in se mu prikloni.

V tem obredu pride do izraza cerkvena razsežnost poklica. Nihče ne more biti duhovnik, če ga ne pokliče Bog po Cerkvi. Kliče ga za služabnika Cerkve. Pripravnikov odgovor izraža polno pripravljenost za službo, v katero je poklican. „Tukaj sem“ je pogost odgovor prerokov in stari zavezi (npr. Samuela). Posvetitev je odgovorno dejanje, zato mora biti škof gotov, da so kandidati vredni te službe. Duhovnik, ki je pripravnik klical, reče: „Povprašali smo vernike in odgovorne moške, zato lahko izjavim, da so vredni.“ Verniki imajo možnost, da izrazijo svoje mnenje nekaj mesecev pred posvečenjem, ko se imena kandidato oznanijo v vseh cerkvah po škofiji. Odgovorni moške so predvsem semeniški predstojniki in župnik domačega kraja.

V škofovi homiliji so lepe misli o

Proslavitev biserne maše prelata Franca Novaka v Slomškovem domu

službi mašnika. „Vaš nauk naj bo torej božjemu ljudstvu hrana, vaše zgledno življenje bodi vernikom veselje, da boste z besedo in zgledom gradili hišo, ki je božja Cerkev.“

Spraševanje pripravnikov je slovesno opozorilo na trojno službo, ki jo bodo kot duhovniki opravljali: vodstveno, posvečevalno in oznanjevalno. Pripravniki odgovorijo štirikrat: „Hočem.“ Sedaj je utemeljena tudi obljuba pokorščine ali zvestobe škofu in Cerkvi. Pripravnik jo slovesno obljubi. Obred je simbolično bogat, saj v trenutku obljub položi sklenjene roke v škofove roke.

Tako pomembnega opravila si ni mogoče misliti brez molitve navzočih vernikov. Vsi se združijo v molitvi ali petju litanij vseh svetnikov, pripravniki (imenovani odslej „izbrani“) pa med tem ležijo z obrazom na tleh. Ta drža izraža popolno pripravljenost. Veliki pesnik France Balantič je čutil isto, ko je prosil Gospoda: „Položi me na mrzli prag svetišča, naj čezme k tebi hodijo ljudje... razgrni me prek svojega dvorišča.“

Po litanijah vsi vstanejo. Izbrani pokleknejo pred škofa in on jim položi roke na glavo (polaganje rok simbolizira in povzroča delovanje Svetega Duha). Roke položijo tudi vsi navzoči duhovniki. Polaganje rok in posvetilna molitev, ki neposredno sledi, je bistveno dejanje pri posvetitvi mašnikov. Jedro posvetilne molitve je naslednja prošnja: „Prosimo, vsemogočni Oče, podeli tem svojim služabnikom dostojanstvo mašništva; obnovi v njihovih srcih Duha svetosti, od tebe podeljeno službo druge stopnje duhovništva naj sprejmejo in s svojim zgledom spodbujajo h krepstnemu življenju.“

Ponazorilni obredi

Doslej so bili izbrani oblečeni kot diakoni (štola preko leve rame in speta na desnem kolkcu). Sedaj prvič naravnajo štolo na duhovniški način (spuščeno okoli vratu čez prsa) in oblečejo mašni plašč.

Maziljenje s krizmo je tudi ponazorilni obred. Škof mazili novim duhovnikom dlani. Maziljenje poudarja duhovniško posvečevalno službo.

Sledi izročitev kruha (hostije) na pateni in vina za mašo. Pri izročitvi reče škof: „Sprejmi dar svetega ljudstva, ki ga daruješ Bogu. Umevaj, kar delaš; ravnaj se po tem, kar opravljaš; živi po skrivnosti Gospodovega križa.“

Znamenje resničnega prijateljstva in zakramentalnega bratstva je bratski objem (poljub miru) med škofom in vsakim novim duhovnikom.

Foto: Ivan MAKOVEC

Pri sveti uri meseca julija so se Ramoščani spomnili jubileja biserne maše prelata FRANCA NOVAKA, ki še redno spoveduje v Slomškovem domu na prve petke. Preprosta, a pristrčna slovesnost je bila po maši, ko sta prelat dr. Alojzij Starc in župnik Jože Škerbec slavljenu čestitala in se mu zahvalila za njegovo delo. Drugi del slavlja je bil pri pogrjenih mizah v gostinskih prostorih, kjer je slavljenca nagovoril predsednik Slomškovega doma lic. Marjan Schiffrer in kjer mu je vsa prisotna ramoška verska skupnost zapela napitnico, želeč mu še mnogo zdravih in zadovoljnih let.

Jože Škerbec

Janez Pucelj nas je obiskal

le za določen čas? Ali se jih je mnogo vrnilo nazaj za stalno? In odslej kako kaže?

Odhajanje preko meje se je začelo takoj po „osvoboditvi“. Najprej seveda nelegalno, s pobegom brez dokumentov. Vzela jih je noč. Javili so se domačim iz begunskih taborišč v Avstriji ali Italiji. Poznavalci navajajo številko 10.000 do leta 1957. Po tem letu je bilo že mogoče dobiti potni list. V 60. letih je nato sledil drugi veliki val izseljevanja, tretji mu sledi proti koncu desetletja vse do leta 1972. Večina posameznikov ali družin je odhajala ven za nekaj let, da se ekonomsko opomore. Razmere doma pa so bile vse bolj negotove, tako da so te želje po skorajšnji vrnitvi vse bolj zamirale. Kakih 25.000 zdomcev se je vendarle vrnilo domov sredi 70 let. Kasneje je vračanje vse bolj povezano z upokojitvijo.

Največ jih je menda v Nemčiji. Koliko slovenskih ljudi je približno tam in koliko slovenskih dušnopastirskih središč ter pastoralnih delavcev?

V Nemčiji živi 40-50 tisoč Slovencev. Zanje je bilo ustanovljenih 9 narodnih far, kjer danes deluje 11 duhovnikov, en diakon, trije pastoralni sodelavci in dve socialni delavki v cerkveni službi.

Kako je pa po drugih evropskih deželah v tem pogledu?

Po drugih deželah Evrope deluje manjše število duhovnikov. V Franciji 5, v Avstriji 4, v Švici 2, v Belgiji in na Nizozemskem 2, v Italiji 2, v Angliji in na Švedskem po eden.

Kakšno nalogo in odgovornost imaš kot predsednik Zveze slovenskih izseljenskih duhovnikov v Evropi?

Pastoralno delo za Slovence v Evropi se je razvejalo ob rastočem številu izseljencev in zdomcev. V Nemčiji po letu 1958. Tedaj je nastala tudi Zveza

slovenskih izseljenskih duhovnikov. Predsednik ima nalogo, da pripravi in vodi sestanke, poskrbi za predavatelje, da se izvršijo naloge, ki si jih zadamo, in da je poskrbljeno za potrebno obveščeno in medsebojno pomoč.

Je dovolj slovenskih pastoralnih delavcev?

Do sedaj smo do neke mere pokrivali potrebe vsaj večjih skupnosti Slovencev po Evropi. Seveda bi se dalo marsikje več narediti, če bi bilo več duhovnikov.

Zbirate se redno menda dvakrat na leto. Ali razpravljate tudi o načinih pastoralnega dela, imate morda kak skupni pastoralni načrt?

Zveza ima dva redna sestanka na leto. To so v prvi vrsti pastoralni sestanki, torej glavna tema pogovorov je vedno pastoralna dejavnost. Prav tako pa so se vrstili poudarki na izobraževanju, izpopolnjevanju, duhovnosti, utrjevanju medsebojnih vezi, ipd. Posebnega pastoralnega načrta ni, so pa načrtne pastoralne dejavnosti.

Ali so naši ljudje naseljeni zelo razpršeno ali na več krajih tudi bolj strnjeno?

Slovenci so bili naseljeni strnjeno le prva leta, ker so se naseljevali tam, kjer je bilo treba največ delovne sile. V Nemčiji so to velika mesta v Porurju. Kasneje so se zelo razselili. Danes so večje skupnosti v večjih industrijskih mestih.

Imate izdelano vsaj približno kartoteko z imeni in naslovi rojakov?

Vse župnije imajo župnijsko kartoteko. Koliko so te popolne, je težko reči.

Koliko prostora obsega tvoja „fara“ in koliko rojakov je pod tvojo dušnopastirsko odgovornostjo?

Velikost „farnega“ ozemlja je za dve Sloveniji, vendar je pol teritorija praznega. Farani so bolj strnjeno naseljeni v nekaterih mestih. Tam so farni centri —

Prosim, da bi se najprej kratko predstavil bralcem DŽ: odkod si doma, kje si dušnopastirsko deloval v Sloveniji, kaj te je nagnilo, da si šel delovat kot izseljenski duhovnik?

Doma sem iz ribniške fare. Po posevečenju sm bil kaplan v Novem mestu in na Brezovici pri Ljubljani in župnik v Dolenjsi vasi pri Ribnici. Med izseljence in zdomce sem odšel leta 1981 po dogovoru s tedanjim narodnim ravnateljem za slovensko izseljensko dušno pastirstvo g. škofom Stanislavom Leničem.

Ali so kake statistike, koliko je približno Slovencev po evropskih deželah?

Statistik ni, so le bolj ali manj realne ocene. Pri teh je treba upoštevati vidik, zato so številke lahko dokaj različne. Najpogostejše navedbe se sučejo med 60 in 70 tisoč po Evropi razseljenih rojakov.

Razen v Angliji no menda večinoma t. i. ekonomski izseljenci ali zdomci oz. delavci na tujem; ali velja ta označitev?

V zahodnoevropskih deželah je največ ekonomskih priseljencev ali zdomcev. Vendar je tudi to politične narave v toliko, kolikor je bilo slabo ekonomsko stanje v domovini pogojeno z usmeritvami gospodarjenja po političnih načelih socializma in komunizma.

Kdaj so odhajali iz Slovenije? Z namenom, da se odselijo za stalno, ali

podružnice. Na vsem področju živi kakih 7.000 Slovencev. S faro pa je povezanih komaj polovica.

Na koliko krajih imaš redno nedeljsko mašo in na koliko občasn?

Slovenska maša je v dveh prvotnih središčih (Essen in Oberhausen) vsako nedeljo. Enkrat mesečno je na 8 krajih. Občasno po dogovoru pa še na nekaj drugih mestih.

Kako je s slovenskimi dopolnilnimi šolami in poukom verouka?

V Nemčiji sta samo dva župnijska centra vpeljala slovensko šolo (München in Stuttgart). Drugod je bila veroučna šola.

Po meddržavnem sporazumu je organiziralo šolo slovenskega jezika slovensko šolsko ministrstvo. Sodelovanje teh šol s slovenskimi župnijami pa je bilo nezaželeno in prepovedano. Ponekod je uspelo kljub temu v zadnjih letih tej šoli prilepiti veroučno uro, ki so jo seveda organizirali duhovniki in njihovi sodelavci.

Ali se naši ljudje na tvojem dušnopastirskem področju redno obračajo nate za krst, prvo sveto obhajilo, birmo, poroko, duhovno oskrbo bolnikov in pogreb?

Na slovenskega duhovnika so se glede zakramentov obračali verni rojaki sprva skoraj brez izjeme. Sedaj ga iščejo le tisti, ki so s slovensko župnijo povezani. Na nemških župnijah iščejo pomoč seveda oddaljeni.

Ali imaš kake verske organizacije ali skupine, ki ti pomagajo?

Verskih organizacij nimamo, ker jih prejšnje čase ni bilo mogoče ustanovljati. Bili smo pod pritiskom budne kontrole raznih služb in služabnikov prejšnje oblasti. Imamo pa povsod po farah že od začetka dovolj močne skupine požrtvovalnih sodelavcev, ki se niso dali preplašiti in zbegati.

Imate kakšne redne prireditve, romanja, srečanja, duhovne vaje ipd.?

Na župniji je bilo vedno poskrbljeno za srečanje rojakov v duhovnem, kultur-

nem in družabnem smislu. Največje srečanje pri nas je vsako leto na binkoštni praznik. Velik pomen pridobiva vsakoletno družinsko srečanje, ki je posvečeno pogovoru na izbrano témo krščanskega nauka in življenja v naših razmerah.

Ali so evropski škofje naklonjeni narodnim verskim skupnostim in vam izseljenskim duhovnikom?

Škofje po Evropi so povečini naklonjeni pastoralni dejavnosti v izseljenstvu. V Nemčiji Cerkev veliko pomaga tej pastoralni dejavnosti. Konkretno pa so posamezne skupine le bolj odvisne od razumevanja krajevnega župnika. Na tej ravni je treba sem in tja dokazovati pravice teh skupnosti.

Kako bi na kratko izrazil svoje prepričanje o koristnosti in potrebnosti duhovne oskrbe rojakov zunaj domovine v domačem jeziku in na domač način? Jaz menim, da izkustveno spoznavamo, da isto katoliško vero pripadniki različnih narodnosti

Jubilejno — 25. — romanje invalidov in bolnikov na Brezje 19. junija 1993.

Foto: Jože TOMAŽEVIČ

najlaže dojemamo, doživljamo ter izražamo v skadu s svojim narodnim značajem in kulturo. Kaj pa ti praviš?

Duhovni dar vere je v vsakem človeku vezan na oblike in ustanove narodne kulture ali kulture okolja. Veliki večini ljudi je kultura dana v okviru in konturah narodne kulture. Narodnost in vera sta tako naravno povezani v človeku. To je nedeljivo. Vse analize evropskega izseljenstva kažejo, da so ljudje, ki so izgubili smisel za eno, ostali tudi brez drugega. Najbrž tudi izkustvo drugod ni drugačno.

Svojo oznanjevalno nalogo pri verskih opravilih, verouku in ob drugih priložnostih dopolnjujete tudi s pisano besedo, predvsem je pri vas važna gotovo revija Naša luč. Jo prejema večina naših družin?

„Naša luč je moj kaplan,“ zatrjuje preizkušen delavec v Gospodovem vinogradu med Slovenci v Evropi. Revija je nesporno prinašala vse do danes marsikateri družini pomembno pobudo in

podporo za ohranjanje vere in slovenstva. Žal ni našla povsod med rojaki tolikšnega razumevanja, kot bi zaslužila. Eden od vzrokov je tudi politika. S svojo načelno krščansko držo v presoji, kako je treba oceniti komunizem v Sloveniji in drugod, si je Naša luč nakopala precej nasprotnikov tudi med zdomci. Policaji so na meji kar naprej preiskovali, če jo ima kdo s sabo, in poizvedovali, koliko ljudi jo bere.

Množična verska srečanja so verjetno vaša binškočna srečanja, obred svete birme z obiskom slovenskega škofa in podobno. Kako pa je z nedeljskimi mašami? Ali se jih udeležuje večina rojakov, ki živi blizu vaših verskih središč?

Slovenske maše so glede na veliko število naših ljudi v Nemčiji dokaj slabo obiskane. Vzrok je v veliki razseljenosti Slovencev, v oddaljenosti, v zrahljani navezanosti na slovensko skupnost pa tudi v zmaterializiranem mišljenju in zgubljeni veri.

Slovensko oltarno občestvo pa je povsod zelo pristno in pristrčno doživeto, ker ga sestavljajo verniki, ki ne prihajajo le iz tradicije.

Imate kako posebno delo z mladimi, z zakonci, izobraženci ipd.?

Delo z mladino obstaja povsod po naših farah. Pri nas so skupine majhne, 10-15 mladih. Občasno imamo večja srečanja, kamor pride do 30 mladih. Enkrat na leto imamo mladinsko srečanje z vseh fara v Nemčiji. Zbere se jih okrog 100. Delo z zakonci poteka največkrat individualno. Nekatere župnije imajo tudi srečanja in predavanja. Pri nas se je se je uveljavilo dvodnevno Družinsko srečanje v Baasenu. (40-50 družin se ga udeleži.)

Ali skušate dušni pastirji utrjevati tudi slovensko zavest in povezanost z domovino?

Gojiti slovensko zavest in utrjevati vezi z domovino sta za izseljenkega duhovnika dve neobhodni vzpredni

Brezje: Nadškof A. Šuštar pri obredu sv. maziljenja bolnikov.

Foto: Jože TOMAŽEVIČ

Nadžkof nosi Najsvetejše med bolniki in jih z njim blagoslavlja na letošnjem jubilejnim romanju. Foto: Jože TOMAŽEVIČ

nalogi ob oznanjevanju blagovesti Gospodove in delitvi zakramentov. Tako naravno je to povezano med seboj kot vaza z vodo za šopek rož, če hočemo, da ne uvenejo že prvi dan.

Katere so največje težave, ki jih doživljate v pastoralnem delu?

Največje ovire slovenskim skupnostim so dosedanja neenotna skrb Cerkve in države, raztresenost, zmaterializirano okolje, ki ubija smisel za ideale duha in duhovnega življenja.

Diplomatski zastopniki komunistične Jugoslavije so vam otežkovali vaše delovanje. Kako je pa sedaj s slovenskimi? Delujete lahko z njimi in njihovimi društvi?

Danes je čas, ko vsi dobromisleči iščejo povezavo med društvi, šolo in katoliškimi župnijami. S strani predstavništva države Slovenije ni več vmešavanja v društva v smislu diktata, kaj naj ali morajo delati. Čuti se spodbujanje povezovalnih teženj. Ovira pa so pogosto ljudje, ki jim je ugajala prejšnja

razmejenost in nosijo še danes v srcu in mišljenju zadrtoost prejšnjega časa. Razumljivo je, da marsikdo potrebuje nekaj časa, da pride do določenega notranjega preoblikovanja. Danes veliko teh ljudi govori, da so bili vedno za demokracijo, za svobodno Slovenijo, čeprav so do včeraj brez posebnih težav veselo in nekritično sodelovali z ustanovami prejšnjega režima.

Ali kaže slovenska Cerkev v domovini dovolj zanimanja za svoje sinove zunaj Slovenije?

Cerkev v Sloveniji je vedno kazala zavzetost za svoje ljudi na tujem. Kdor bo hotel izreči oceno, ali je bilo dovolj storjenega, bo moral stvarno in pošteno upoštevati razmere, kaj je bilo sploh mogoče. Dovolj pričevanj in znamenj je, kako je bila v svojem domačem narodu stisnjena in preizkušana, pa je vendar ves čas delovala tam, kjer je mogla, tako kot je mogla. Tudi ni čudno, če ne more takoj po spremembah izpolniti vseh pričakovanih vernikov doma in na tujem. V mnogih stvareh se bomo morali tudi

sami verni izseljenci in zdomci potruditi, da ji pomagamo. Prav gotovo najprej z duhovno vezjo, kakor doslej, potem pa z informacijo o nas samih in s pobudami, kako naj se uredijo medsebojne vezi.

Nekateri izseljenski duhovniki v Evropi in drugod čutijo težo let in bi radi svoje pastoralno delo preložili na mlajša ramena. Ali bo mogoče dobiti izslovenskih škofij mlajše duhovnike?

Prepričan sem, da bodo slovenski škofje znali prisluhni klicu potreb po duhovni oskrbi Slovencev v svetu. Pastoralna v izseljenstvu bo morala postati del rednega pastoralnega načrtovanja in s tem tudi razporejanja duhovnikov, kakor bodo narekemale potrebe. Obenem pa se bomo morali slovenski kristjani na tujem še bolj intenzivno udeležiti stisk in veselja, pobud in nalog Cerkve na Slovenskem. Vprašanja, ki jih bomo morali odgovoriti najprej sebi: kakšne so, koliko duhovne so naše družine, zakaj iz nekaterih izseljenskih okolij ni (skoraj) nobenega duhovnega poklica, koliko molimo za duhovne poklice itn.

Kaj izseljenske verske skupnosti in izseljenski dušni pastirji upravičeno pričakujemo od Cerkev na Slovenskem?

Slovenske skupnosti na tujem upravičeno pričakujejo, da bo Cerkev na Slovenskem pomagala premagovati neznanje, nepoučenost in poenostavljene sodbe o vseh vrstah slovenskih izseljencev v svetu. Upravičeno pričakujejo tudi, da se bo Cerkev zavzela za poravnavo krivic in za pravičen odnos domovine do izseljencev za naprej. Cerkev na Slovenskem ima tudi v svojih lastnih vrstah, med duhovniki in verniki, še premalo osveščenih ljudi, ki bi vedeli, kolikšno breme za tako majhen narod je tako številno izseljinstvo. Verni Slovenec doma ima še posebej razlog, da pomaga poglobljati zavest v celem narodu, kako dragocen je vsak rojak, ki je po tej duhomorni dobi uspel ohraniti v srcu ljubezen do domovine in vero — duhovno vez s svojim narodom. Z enako težo pa je treba poudariti, da se bomo morali tudi izseljenci in zdomci enakovredno potruditi, da bi razumeli domovino in Cerkev v njej. Sprejeti moramo svoj del in svojo odgovornost za blagoslov „slovenšni celi“.

Človek ima vtis, da je v Cerkvi na Slovenskem veliko zanimanja za delo v misijonih, kar je hvalo vredno in potrebno, da pa ni dovolj posluha in odgovornosti za duhovne potrebe lastnih rojakov zunaj Slovenije.

Hvala Bogu za globoko razumevanje misijonskega poslanstva Cerkev v naši domovini. V tem vidim sam najboljšo podlago, da bo sposobna sprejeti naloge tudi na vseh drugih področjih, kjer je bila dosedaj ovirana v svojem poslanstvu in delovanju.

Ali lahko upamo, da bo prišel čas, ko bi dobili posebnega slovenskega škofa, ki bi se lahko posvečal le Slovincem po svetu in jih povezoval med seboj ter Cerkvijo na Slovenskem?

Pobuda, da bi imeli svojega izseljenskega škofa, je zrasla, kolikor vem, že ob smrti škofa Rožmana. V Evropi so jo zagovarjali nekateri duhovniki zelo izrazito. Ne vem, koliko je bila deležna podpore od drugih slovenskih skupnosti. Najlažje si predstavljam pomožnega škofa ene od slovenskih škofij, ki bi imel to prednostno nalogo in ne bi bil preveč obremenjen z drugimi službami v Sloveniji.

V teh kratkih dneh obiska slovenske skupnosti v Argentini si najbrž nekoliko zaznal utrip naše verske skupnosti v tej deželi in način naše pastoracije. Verjetno je marsikaj skupnega v slovenskih verskih skupnostih po svetu, hkrati pa so tudi razlike, razumljive zavoljo različnih dejavnikov. Katere so na prvi pogled najbolj opazne?

V Evropi so pastoralne izkušnje vseh duhovnikov, da je za izseljenca idealno, če lahko goji narodno in verske vrednote skupaj. Če zanemari in izgubi eno, je druga v veliko večji nevarnosti. Obisk v

Argentini mi samo potrjuje to prepričanje. V Evropi so „tovariši“ uspeli razdeliti slovenske skupnosti prav po tej črti in danes lahko ugotavljamo porazne posledice te ločitve v narodnozavednem in verskem smislu. Mislim, da je treba reči jasno besedo, da so primaknili en vzrok potujčevanja.

Vezi, ki smo jih navezali, bomo morali ohraniti in utrjevati, saj imamo podobna vprašanja v verskem in narodnem pogledu. Ljudje, ki se na različnih in med seboj oddaljenih krajih trudijo za iste vrednote, selahko čutimo osamljene, nerazumevane, zavest medsebojne povezanosti pa je tudi pastoralnemu delavcu v spodbudo in oporo.

Povezovanje med ljudmi, ki živijo v podobnih razmerah in delijo podobno usodo, jih skrbijo podobne nevarnosti itd., je potrebno in koristno. Še posebej velja to za izjemno težke razmere. Izse-

ljenstvo je takšna izjemna situacija za izseljence in za narod, in jo velja pozorno spremljati posebej v majhnem narodu. Ta mora poudarjeno ceniti sebe in vsak svoj najmanjši del, da bo obstal.

Ali bi želel prek DŽ izreči kako besedo tukajšnjim rojakom, saj si se z mnogimi srečal v teh lepih dneh?

Predvsem me ob vsem med vami prevzema misel in čustvo občudovanja. Ne da bi spregledal težave in vrzeli, moram kar naprej ugotavljati premišljenost in moder čut za velike vrednote. Uspelo vam je združiti toliko požrtvovalnega in zastojnega napora za skupno stvar, da ni dovolj lepih besed priznanja in občudovanja. Vesel in hvaležen sem, da mi je dano to videti in doživeti ter spoznati deloma ljudi, ki so dejavniki tega slovenskega čudeža v Argentini. Mladim želim, da bi znali prevzeti to delo in ga izpopolniti primer-no naslednji generaciji.

Križ na grobu Ladislava Lenčka na ljubljanskih Žalah.

Foto: Jože TOMAŽEVIČ

Slovenski mučenec LOJZE GROZDE

VI. Moja pot se ne gubi v temi

Grozde je posebno rad študiral načelne stvari. Zlasti je natančno proučeval Mahničeve spise in sploh njegovo dobo, zbirko Naša pot in Ušeničnikove spise. Zato pa je bil že kot petošolec v teh stvareh ter v vprašanjih o slovstvu in splošno o umetnosti, enako pa tudi o sociologiji trdno podkovan. Socialno okrožnico *Quadragesimo anno* je proučeval najprej na tečaju in potem še zasebno dve leti. Ob nekih počitnicah je za to okrožnico porabil vsak dan precej časa, ki si ga je bil vnaprej odmeril. Tudi druge za naš čas važne papeške okrožnice je poznal. Med počitnicami je predelal marsikaj, kar med šolskim letom ni utegnil. Rekel je: „Saj brez dela bi morda še segnil, čeprav vem, da so počitnice predvsem zato, da se odpočiješ.“

Grozdetov grob v Šentrupertu na Dolenjskem.
Foto: Jože TOMAŽEVIČ

ANTON STRLE

Leta 1939 je imela Katoliška akcija o velikih počitnicah mesečni tečaj v Bohinju. Neki visokošolec pripoveduje, kako se je takrat prvič seznanil z Grozdetom. Takole ga opiše: Krepak fant, vesel in po dijaško živahen, zelo dober tarokist in šahist in pri ping-pongu med prvimi; a nekoliko slabši plavač. Izven zabave nenavadno resen.

„Odkod pa si doma, če dovoliš, da te vprašam?“ je začel akademik, takrat abiturient.

Grozde je o svojem življenju kaj malo povedal. Spretno je zasukal pogovor na druge reči in kmalu so bila na vrsti razna kulturna vprašanja, zlasti pa vprašanja o nalogah Katoliške akcije.

„Presenetile so me Grozdetove globoke misli in zrelo katoliško gledanje na življenje. Kje neki jemlje vse? Po nekem razgovoru sem ga vprašal: ‚Pa kako, da se kot tovariša abiturienta pri borih nisva že prej videla?‘

Lojze se je od srca zasmel: ‚Saj sem šele nastopni petošolec.‘ Isti akademik ga označuje čez nekaj let takole: ‚Uganko o Grozdetovem znanju in zlasti o globokem razmišljanju o Bogu mi je pred kratkim rešil njegov sošolec, ki je dejal o njem: ‚Bil je reven. Nič ni imel svojega. Z veseljem in ponosom pa je pokazal na Ušeničnikove Izbrane spise: To je moja knjižnica, to so moje knjige! Imeli smo vtis, da hoče poudariti, da so te knjige njegovo edino premoženje.‘

Kadar se je o čem razvila debata, je bilo skoraj vnaprej gotovo, da bo zmagal Grozde. Ni bil namreč samo naučen in raznih knjig, da bi to potem razlagal in samo ponavljal, temveč je vse resnično doživljal, v sebi premislil in potem s svojimi sodbami v debati uveljavljal katoliško stališče. Zato je bil vedno prepričevalen in zmagovit.

Tovariš se spominja nekega predavanja o komunizmu, ki ga je imel Lojze kot petošolec pri kongregaciji. „Ko smo ga drugi petošolci poslušali, smo de-

belo gledali, kajti od vsega tega, kar je povedal, smo zelo malo razumeli. Zdelo se nam je, da ne govori petošolec, ampak strokovnjak, ki pozna do potankosti Marxov materializem in ves zgodovinski razvoj komunizma. Govoril je pri tem tako gladko, razne primere razlagal brez besedila, da smo vsi strmeli. Marsikak osmošolec mu je zavidal njegovo znanje in zmožnosti. Zato ga je hotel nekdo v neki malenkosti ‚zabit‘, toda gospod voditelj Lojzetu sploh ni pustil, da bi se zagovarjal, marveč je sam odgovoril: ‚Od petošolca bi nihče ne pričakoval takega predavanja, kajti bilo je tako izdelano in tako podano, da ga moramo le pohvaliti.‘

Zakaj je Grozde toliko proučeval načelna vprašanja?

Zato jer je v katoliških načelih gledal luč Kristusovega razodetja, ki naj sveti skozi temo in zmado novodobnih zmot.

Strašna zabloda je današnjih dni: ljudje kot slepci težko hodijo, brez ciljev, cest v nejasnost blodijo, zavrgli prave, ravne so poti... A moja pot se ne gubi v temi, jasno začrtano jo zro oči! Po njej za narod grem po lepše dni.

Tako pravi Lojze v svojih pesmih. Načela mu niso bila nekaj neživljenjskega, mrtvega. Ko govori o potrebnosti poznanja katoliških načel, piše: „Biti moramo drugim luč krščanskega življenja. Ker pa je življenje odsvit načel, moramo dobro poznati katoliška načela... Najmočnejše osvajalno sredstvo je zgled. Zgled pa mora biti tako popoln, da svoj cilj doseže, čeprav ga tisti, na katere naj vpliva, ne ostvarijo popolno-

ma. Zato moramo katoliška načela dobro poznati tudi v malih stvarih, če hočemo, da jih bomo izvrševali tako, da jih bodo drugi spolnjevali vsaj toliko, kolikor jim je potrebno, da rešijo svoje duše... Mladec, ki ne pozna katoliških načel, je za akcijo neuporaben, je kakor vojak v bitki, ki mu niso dali puške. Kaj bo naredil tak vojak za zmago? Ali bo vsaj sebe rešil? Najbrž niti tega ne."

Zadnje leto se je zdelo, kakor da hoče Lojze z delom še prav posebno pohiteti, da čim več stori — pred smrtjo. Kakor da bi hotel povedati, da ne bi rad umrl, preden je kaj storil. Naj bi tudi vsi do zadnjega dijaka v razredu ali učilnici pod vplivom vojske govorili: „Čemu bi študiral zdaj, ko ne vem, ali bom mogel svoje znanje kdaj uporabljati ali ne?“ — od Grozdeta kaj takega nisi slišal.

„Učenje za šolo vzamem kot svojo prvo dolžnost, ki mi jo Bog nalaga,“ je govoril, ko sem mu svetoval, česa naj se loti pri zasebnem študiju. „Ne lotim se nobene druge stvari prej, dokler se nisem pripravil za šolske predmete. Kdo pa bo vestno študiral, če mladec ne bo!“

Zaradi obilnega študija in dela pri Katoliški akciji ter pri kongregaciji je kot osmošolec slovstveno veliko manj delal.

„Pa zakaj nič ne pišeš?“ — „Veste, ni časa za to. Še tisto pesmico v Plamenu (list marijaniških višješolcev) sem načel kar mimogrede, zato je pa tudi taka, da se je res sramujem.“ — „Pa bi napisal kako razpravo o leposlovju! — „Morda jo bom po božiču, nekaj imam v načrtu, če bo hotel naš urednik objaviti. Pa ima rajši sanjave pesmice s hrepenenji po nedosežnih daljinah in po zvezdah, ki jih z nobeno prekho ne moreš sklatiti,“ se je zasmel. „Pa še o ljubezni seveda! Toda jaz tega ne znam več pisati... Predvsem je pa tako, da je za zdaj delo pri Katoliški akciji pomembnejše. Sicer pa, da bo mogoče kdaj kaj pametnega napisati, za to se je treba najprej temeljito pripraviti. V našem času bo najvažnejša stvar delo za verski in moralni dvig našega naroda. Saj ste sami nekoč omenili Cankarjevo misel, da so na svetu stvari, ki so važnejše kakor literatura...“

No, saj vem, tudi umetnost lahko opravlja to nalogo in jo tudi nujno opravlja, če je res prava...“

Tisto leto, ko je bil Grozde v osmi šoli, si je Katoliška akcija postavila za cilj, delati vse iz nadnaravnih nagibov — v božjo čast. Kako zares je Lojze to vzela. Poklicno delo je Lojze na ta način posvetil in mu dal večnostni pomen. Kdor je Lojzeta поблиže poznal, je vedel, da se pri njem delo in molitev, pesem in žrtev, zabava in trud zares bolj in bolj za vestno zlivajo v eno: v božjo čast. Ali ne napravljajo to človeka že v majhnih stvareh velikega?

Nikolaju Jeločniku

...„to v spomin, kadar duša joče,
in od planin zapiha“

MARJAN EILETZ

Vselej, ko nam iz gozdiča slovenskega kulturnega kihotovstva v argentinski pampi Gospodarjeva roka iztrga mogočno drevo, nas presune do dna duše. Letos, 14. junija, nam je bil iztrgan Nikolaj Jeločnik. Podirajo se nam zadnji hrasti, ki so bili pred skoraj pol stoletja nasilno presajeni v to daljno zatočišče brodolomcev. Tukaj jim je njihova notranja ustvarjalna sila, pogojena od vere v Boga in ljubezni do naroda, pognala korenine, globoke in čvrste, ki so jih ohranjale pred sunki neprijaznih vetrov, da se niso odtujili, ohranjale pred sušo intelektualne puščave, da so pognali veje v višino, ohranjale pred zajedavci potrošniške miselnosti, da jih ni premamil duh bogato obloženih miz režimske kulturne navlake. Desetine jih je že, ki so odšli, naši kulturni velikani, ki so kljubovali vsemu temu iz ene same velike ljubezni do slovenstva.

Nikolaj Jeločnik, eden najbolj briljantnih pa tudi najbolj kontroverznih osebnosti naše emigracije, bi si zaslužil vse večje študije kot pa tale skromni spis, ki komaj skuša presegati dimenzije banalnega nekrologa. Kdo od nas ni bil vsaj enkrat fasciniran od njegove odrske kreativnosti, pa kdo od nas ni bil deležen vsaj enkrat biča njegove kritike? Ali mu nismo kdaj v isti sapi čestitali in mu očitali njegovo ekstravaganco, kot da si je ne bi imel pravice poslužiti kot izraz neke priborjene kvalitete, recimo šarmantnosti, na katero je bil kljubovalno ponosen. Nikolaj me je včasih spominjal na urino nihalo, ko si je v svoji goreči zagnanosti drznil ekstremnega napada na nekoga, a mu v nekaj trenutkih že priznaval velike zasluge in kvalitete. Skoraj v isti sapi je strastno ljubil in strastno zaničeval, a nikdar se ni zsidral v sovraštvo do nikogar. Takšen je bil Nikolaj, človek nešteti talentov, takšno dušo in živčno napetost mu je podaril Stvarnik, in takega smo imeli radi, če smo se potrudili prodreti v labirint njegovih genialnih razmišljanj. Nekateri, ki se jih je Nikolajevo kritično nihalo neprijetno dotaknilo, so mu to zamerili in se mu umaknili, misleč, da njegove geste izhajajo iz prezira ali ošabnosti, pa vendar smo ga mnogi poznali popolnoma iz drugega vira,

ko smo odkrivali njegovo prekipajočo naravo, polno protislovij, ki so izhajala iz njegovega strastnega iskanja lepote in sublimacije, pa tudi resnice in ljubezni.

Naj skušam orisati njegovo intelektualno sfero: Nikolaj je bil najprej velik estet. V tej kvalifikaciji bi mu bil tekmeč med nami morda samo Ruda Jurčec. Razlika med njima je bila v tem, da je bil Nikolaj bolj zahteven, bolj ostro kritičen, naravnost neizprosno v zahtevi po odličju. Njegova življenjska usmerjenost se je pričela v rani mladosti, ko se je oplajal z gledališko umetnostjo v ljubljanski dramati ter z liriko ljubljanske opere. To dvoje, gledališče in glasba, sta mu pustili živ pečat, kateremu je kmalu kasneje, že v srednji šoli, dodal še književnost kot ustvarjalno dejavnost, pa likovnost kot spoznavno, kritično kontemplativno angažiranost. Priznanja vredni so tudi njegovi posegi v teološki in zgodovinski tematiki, kar je dokazal z mnogimi študijami, članki in z dramskimi uprizoritvami. Ne smel bi mu odreči tudi organizatoričnih sposobnosti na različnih poljih kulturnih dejavnosti, bodisi kot režiser, tajnik, urednik, organizator gledaliških turnej, koncertov, in še kaj. Vendar, kakšna kontradikcija, njegov poklic, od katerega je živel, je bil črkostavec, delavec.

Kronološko bi na kratko obdelal

njegove pomembnejše podatke: rojen leta 1919 v Ljubljani, je končal prav tam osnovno šolo in del klasične gimnazije, drugi del pa v Mariboru. Že kot študent se je poglobljal v misterij dramatik in slikarstva, kasneje tudi v leposlovju. Po končani gimnaziji se začnejo njegovi bolj aktivni posegi na teh umetniških poljih. Leta 1938 je dramatisiral in postavil na oder Alberta Bessièresa roman „Puščava bo cvetela“. Glavno žensko vlogo je odigrala „lepa in talentirana“ (kot je nekoč zapisal njegov prijatelj Ladislav Lenček) Zdenka Škof. Že tedaj je Jeločnik pokazal svojo svetovljansko držo po stremljenju k visoki kulturi, katero je nato posredoval slovenski publiki. Naslednja, za tisto dobo nadvse pomembna je bila predstavitev Claudelovega Oznanjenja Marijinega, v maju 1943 na frančiškanskem odru. Spominjam se tega dogodka, ko smo se v nabiti dvorani naslajali ob Claudelovi besedi in Jeločnikovi odrski zamisli in režiji, Gajškovi scenografiji ter igranju nadarjenih igralcev, kjer je spet izstopala v Violanini vlogi Zdenka Škof. V isti dobi ga najdemo pri soustanovitvi in tajništvu kulturnega društva Krog, ki je zajemal tedanje vrhunske talente (arh. Gajšek, prof. Karel Rakovec in njegova žena Danica, prof. Milan Komar, dr. Mitja Gorec, igralka Mira Šaričeva, pisatelj France Kremžar, Marjan Tršar, France Balantič, s katerim ga je vezalo iskreno prijateljstvo).

Viha stalinistične revolucije, ki je v medvojnem času zadivjala nad Slovenijo, je potegnila vase tudi Nikolaja, ki je pristopil k protikomunističnemu odporu, predvsem iz nazorskih nagibov (v srednji šoli je bil član dijaške Katoliške akcije). V dobi Vaških straž je urejal in pisal v štirinajstodnevnik Junaki. Takoj po ustanovitvi Domobranstva se je vključil v propagandno delo, postal je pa tudi ožji sodelavec v krogu generala Rupnika. Nanj ima lepe spomine kot izredno poštenega in domoljubnega človeka. Po vojni se umakne preko Avstrije v Italijo, kjer se v begunskem taborišču vključi v gledališko dejavnost.

Po prihodu v Argentino ob koncu leta 1947, kamor ga je proti njegovi volji pahnila usoda, kot je imel navado potožiti, se je v svoji neutešeni ljubezni do slovenstva takoj angažiral v različnih kulturnih dejavnostih. Leta 1951 pripravi spominsko proslavo v čast žrtev komunizma ter napiše in režira za to priliko na pobudo Marjana Marolta igro „Kralj Matjaž“ v šestih podobah. V letu 1952 pripravi krstno predstavo Kociprove drame Svitanje. V istem letu predvsem izstopa Jeločnikov sakralni spev o Baragu pod naslovom „Eno samó je potrebno“, ki ga v obliki dramskega

oratorija z igralci, solisti in govornim zborom postavi na oder v dvorani na ulici Río Bamba. V tisti dobi je bilo važno tesno sodelovanje z Ladislavom Lenčkom kot pobudnikom in organizatorjem ter drugimi kulturniki, s katerimi soustanovijo leta 1954 Slovensko kulturno akcijo. Ta je nudila Nikolaju izhodišče za njegov bogati kulturni polet. Pisec člankov in razprav v Duhovnem življenju, Katoliških misijonih (največkrat ga zasledimo pod psevdonimom Miklavž Trpotec), v Misijonskih zbornikih, Svobodni Sloveniji ter drugih tiskih. Najbolj produktivno dobo je živel v okviru Kulturne akcije kot njen tajnik, urednik njenega glasila „Glas“ ter vodja gledališkega odseka. V tej dobi so značilne njegove režije izvornih dram Branka Rozmana „Roka za steno“, „Človek, ki je ubil Boga“, ter „Obsodili so Kristusa“, pa Franceta Papeža „Gozd“. Režiral je še Sofoklejevo Antigono (1968), Linhartov „Ta veseli dan ali Matiček se ženi“ v letih 1958 in 1970, nato različne klasike kot Sofokles, Aischil, Euripid, Shakespeare, Molière, Linhart, Gogolj, pa moderne kot Eliot, Claudel, Anouilh, Mauriac, Sartre. Ena najboljših Jeločnikovih stvaritev se mi je zdela njegova odrska prireditev Rebulove radijske igre „Pilatova žena“, ki jo je predstavil kot „sakralni akt v slogu srednjeveških misterijev, zastavljeno pa v sodobnem ključu“. Zelo pomembno delo je čez petindvajset libretov za vsakoletne počastitve junijskih žrtev. Zadnji večji Jeločnikov prispevek je režija, koreografija in predstavitev celotnega Prešernovega Krsta pri Savici, z

množičnim sodelovanjem mladih slovenskih študentk in študentov iz Buenos Airesa, ter glasbenimi vložki Gustava Mahlerja druge simfonije.

Jeločnik pisatelj-pričevalec se nam je predstavil leta 1973 z brošuro „Teharje so tlakovane z našo krvo“ pod psevdonimom Matjaž Klepec, ki je doživela ponatis v trilogiji Romana Leljaka, z uvodom Spomenke Hribar. Brez dvoma je pa Jeločnik dosegel vrhunsko priznanje s svojim življenjskim delom „Stalinistična revolucija na Slovenskem“, izdano pod psevdonimom Stane Kos, na pobudo dr. Branka Rozmana, ki je sodeloval pri redakciji, lektoriranju ter natisu. Sodeloval je prav tako prof. Janez Grum.

Pred dnevi sem dobil v pogled intimni zapis v spominsko knjigo svoji materi. Šetnajsetni Nikolaj se nam odkriva celo kot pesnik, čustven in liričen. Citiram zadnji odstavek:

„...Da bi molil... mamica, to znam!
Da bi prosil... mamica, to ni učenost v poletu,
za to so krila moja dosti močna!
Da bi padel na kolena? Pred kom, mamica?

V cerkvi je gorela ena sama luč, mamica,
Ti si mi jo vtisnila v srce.
Pred to sem prosil, pred zlato hišico sem padel na kolena,
v nebo je šla ena sama prošnja k Njemu, ki me je gledal,
v beli hostiji skrit:
Jezus, Ti ji plačaj, ker mi je vero dala.

To v spomin, kadar duša joče, in od planin zapihala...“

V nedeljo 2. maja 1993 je bil v cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu krščen NIKOLAJ ANDREJ MENGHINI, sin Héctorja in Lenči roj. Štefe.

Predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti France Bernik je uredil 60 pesmi Ljubke Šorlijeve v zbirko pod naslovom: „Pod obokom čarobnim“; s tem je bila njena poezija vseslovensko priznana.

Goriški nadškof Cocolin ji je v ime-nu Katoliške cerkve podelil odlikovanje „Pro Ecclesia et Pontifice“ za pričevanje njenega krščanskega življenja.

Njeni sodelavci, učitelji in uredniki je ne bodo pozabili; tudi otroci ljudskih šol, katerim je bila vzgojiteljica in učiteljica, ne.

Primorska ve, da je izgubila ne samo pesnico, ne samo toliko let urednico otroške revije „Pastirček“, sodelavko pri raznih kulturnih ustanovah, ampak tudi izredno ženo. Vsem, ki smo jo poznali, nam bo ostala v neizbrisnem spominu. Nekaj milega, čistega, dobrega je bilo v njej. Tista dobrotja je nekako vse osvojila in silila k tihemu spoštovanju.

Gospa Ljubka Šorli se je rodila v Tolminu 15. februarja 1910. Tolminska in Gorica sta bili njeni ljubezni. V teh krajih je živela in trpela, učila in molila, mnogo molila, mnogo odpustila.

V Gorici je po tridesetem letu delovala skupina krščanskih intelektualcev, ki se niso umaknili v Jugoslavijo, med njimi je bil tudi Lojze Bratuž, učitelj, pevovodja in skladatelj. Z njim se je Ljubka 1933 poročila. „Združilo skupno naju je ognjišče, ki sva ga Bogu v varstvo izročila,“ prepeva v svojem sonetu, in še: „Edini, ki sem v srcu te nosila in za teboj k Lepoti pot iskala! Zamaknjena njen klic sva poslušala, ob njej duha zaklade bogatila.“

„Pod obokom čarobnim“

Primorski pesniki Ljubki Šorli Bratuževi ob njenem odhodu...

LUČKA KRALJ JERMANOVA

To je bila Ljubka. Dva dobra otroka je rodila, a tista leta je fašizem močno pritiskal na Slovence. Decembra 1936 je njen mož Lojze Bratuž orglal in so njegovi pevci peli slovenske božične pesmi. Po maši, v Podgori pri Gorici, so ga na sedežu fašja izpraševali, zmerjali in mu dali kot „prvi opomin“ piti umazano tekočino, strojno olje. Zastrupitev se je širila in Lojze Bratuž je umrl 16. februarja 1937. Ljubka je ostala sama z dvema majhnima otrokoma, Lojzko in Andrejem.

Ne vem, kdaj sem jo spoznala, spada v moje prve otroške spomine, gospa Ljubka smo ji pravili. Mama nas je redno peljala k njim na Via Foscolo, kjer smo se z njenima otrokoma igrali. Z Lojzko sva skupaj prejeli prvo sveto obhajilo v cerkvi Sv. Ivana, zaprti s ključem, brez orgel. Kako smo bili srečni tisti dan!

Ne poznam človeka, kateremu bi ime tako pristojalo in sovpadalo z osebo, naravo, dušo. Ljubka je bila vedno ljubeča, srčna, dobra, mila. Tista nežnost, tisti dobri nasmeh, tista skoro dekliska postava ni mogla zakriti tistim,

kateri smo jo bliže poznali, močnih in globokih vrednot, v katere je verovala in po njih živela. Vera v božjo Previdnost, v Odršenikovo usmiljenje in ljubezen, v skrivnostno moč Sv. Duha in Marijino varstvo. Potem pa še velika ljubezen do svojega naroda in vsega lepega.

Njena pesem ima v sebi nekaj izredno čistega, globokega, preprostega. Mislim, da je ravno njeno tiho trpljenje, sprejeto in darovano, njena močna vera v neskončno pravičnost in ljubezen božjo, njena zvestoba možu in narodu naredila iz te žene nekaj ganljivo lepega. Ko sem se prvič vrnila iz Argentine leta 1976, sva se objeli. Čas ni minil. Vedno ista ljuba Ljubka! Ni bilo treba besed, ona kot tudi Lojzka in Andrej smo vedeli, da smo za vedno povezani z neko močno in obenem nevidno vezjo, vezjo trpljenja in ljubezni, nekaj čudovito lepega in vendar tako stvarnega!

Danes govoriti o čistosti je skoraj čudno. Da, Ljubka je bila čista duša, čista je njena pesem, čist je bil njen nasmeh.

Tudi mučena je bila, psihično in

V nedeljo 16. maja 1993 je bila v cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu krščena ALEKSANDRA SMRDELJ, hči Ivota in Irene roj. Loboda.

Poslednje srečanje LJUBKA ŠORLI

*Tvoj grob, moj dragi, posvečen je kraj;
zlati ga zgodnji svet in pozna zarja.
Tu misel svet mi čudno lep ustvarja —
svet moj in tvoj, ki ni ga več nazaj.*

*Ko srečala se bova jaz in ti,
se čas bo tiho večnosti umaknil,
in Bog bo moje duše se dotaknil,
da prosta krivd v vstajenje zaživi.*

*Tedaj, nevesta, bom na tvojo stran,
brez teže let, za vekomaj stopila...
Ta dan bo najin nov poročni dan.*

*Mučencev vrsta, tebi družba mila,
ki zanjo bil, pravični, si izbran,
brezkončno srečo z nama bo delila.*

Nova redovnica

19. junija 1993 je v provinci Misiones, v kraju el Dorado, naredila začasne redovne oblube KRISTINA GRILJ, rojkinja sanjuške krajevne skupnosti. Pred tremi leti je vstopila v red frančiškanskih „Misijonark Matere Božjega Pastirja“, ki se posveča pastoralnemu delu med reveži, bolniki in zapuščenimi otroki.

Za to priložnost je Kristino obiskala poleg staršev in nekaterih sorodnikov tudi številna skupina sanjuške mladine, ki je 1540 km dolgo pot izrabila tudi za ogled bližnjih zgodovinskih jezuitskih redukcij in znamenitih slapov reke Iguazú. A Sanjuščani na tako dolgo pot niso šli praznik rok: nekaj časa pred odhodom so nabirali in nabrali precej paketov obleke in hrane za reveže tistega kraja, med katerimi delujejo te misijonarke.

fizično. Na njenem domu so včasih sprejemali ljudi iz dežele. Tako je nekdo pri njih pustil kovček ali torbo. Fašistična preiskava in so Ljubko in pomočnico Cilko odpeljali v zapor. Hudo je bila mučena in izčrpana se je vrnila iz ječe. V svojih spominih je moja mama, Anica Kraljeva, zapisala: „Vrnila se je Ljubka, nedolžna, mučena. S solzami v očeh sva se objeli. Moram povedati, da sem v tistem hipu čutila veliko spoštovanje do nje, ki je toliko pretrpela.“ Spominjam se tega. In vendar je prekaljena duša še naprej pela Bogu, Goriški, naravi, otrokom...

Vedno, ko sem se vračala k Bratuževim, je bilo, kot bi se vračala domov. Tako mi je 1987 poklonila knjigo in vanjo zapisala: „Dragi Lučki v spomin našega prijateljstva skozi težke čase primorske zgodovine. Ljubka, Lojzka, Andrej.“

Tu je pa vse povedano. Zato, ko sem v Katoliškem glasu videla sliko, da iz cerkve Sv. Ignacija, na Travniku, kamor smo kot otroci hodili in se srečavali, nesejo njeno krsto skozi velika, glavna vrata, se je v mojem srcu nekaj čudnega zgodilo: sreča in notranje veselje namesto žalosti. „Kaj vendar nosijo?“ mi je pela duša, „saj Ljubka je odšla v velikonočnem času in njen duh je visoko nad nami!“

„Slap velikonočne simfonije
skoz kovanje pomlajen lije
na Gorico, na njen stari grad.

...
Meje ni... Luč božjega vstajenja
čez in čez ko mavrica se vzpenja.
Sprejmi jo, Resnico, človek — brat!“
nam je zapela, vsem Slovencem,
Ljubka Šorli Bratuževa.

„Pod obokom čarobnim“, draga
Ljubka, izprosi za naš narod spoznavanje Resnice, katera edina nas bo os-

vobodila.

Tvoj duh bo pa vedno prisoten in plaval nad našo lepo in sončno Primorsko zemljo in njenimi ljudmi!

Ljubka Šorli je bila tudi dolgoletna sodelavka Duhovnega življenja in Božjih stezic, zato se je tudi bralci in sodelavci naših revij hvaležno spominjamo.

V nedeljo 13. junija 1993 je bil v cerkvi sv. Ivana v Trstu krščen MATJAŽ DE LUISA, sin Sandija in Lučke roj. Kremžar.

Vinko Brumen: Argentinski spisi

TONE BRULC

S precejšnje zamudo se je domovina spomnila svojega sina dr. Vinka Brumna. Če bi Slovenci imeli res tako veliko pedagogov in filozofov Brumnovega formata, ne bi človek še nič rekel — ni se rinil naprej, spadal je k osvojeni emigraciji, ni si ustvaril lastnega sistema in še bi našli izgovorov, da so ga tako dolgo spregledavali. V trinidesetmilijonski Argentini je lansko leto diplomiralo 14 filozofov in tudi za letos ne pričakuje večjega števila, medtem ko je iz prava bilo kar 3600 diplomirancev in so tako eni kot drugi šli vozit taksije ali poučevat snov, ki nima nič skupnega s filozofijo. Primerjanje obeh števil nam pokaže pomembnost filozofa, številčnost problemov naše družbe in uporabnost taksistov dandanes.

Izdati pesniško ali pisateljsko antologijo je bilo vedno nevhvaležno in kar nevarno delo: vtakneš nekoga vanjo, ko po mnenju strokovnjakov — to pa smo vsi bralci ali vsaj menimo, da smo — ne spada vanjo, se nabe-reš očitkov, da se jih vse življenje ne otreseš; izpustiš drugega, zamera bo trajala do smrti, pa še drugi ti bodo ušli iz nje. Pred desetimi leti smo bili priče izdaji Hribarjevi zbirki slovenskega pesništva, ko so eni izstopali iz antologije, ker so bili v njej drugi, ki po njihovem mnenju ne bi smeli biti. Godilo se je pa tudi obratno — če je ta udeležen v zbirki, zakaj jaz ne bi smel biti?

Mislím, da sta urednika Brumnovih Argentinskih spisov stala pred podobno nalogo. Dr. Irene Mislej je imela na skrbi Zdmske zapise, dr. Frane Jerman pa se je zavzel za Argentinske spise — tako je razdeljena knjiga, toda katera dela objaviti, katera so značilna za Brumna, v katerih se razlikuje od drugih, ne samo slovenskih, ampak tudi filozofov, v katerih se je skladal, v katerih je bil v opreki ali se samo razlikoval od drugih, katera so njegova glavna dela, zraven tega sta morala izbirati iz širokega časovnega razpona šestdesetih let, v katerih skoraj ni bilo leta, da ne bi Brumen kaj izvirnega objavil. Tako ne stojimo pred življenjsko žetvijo filozofa in pedagoga, ampak samo pred delom njegovega pridelka, ki je bil odvisen od volje prirediteljev, da nam ga prikažejo. Če se pa zamislimo nad bibliografijo Brumnovih del, ki jo je Mislejeva dodala na koncu knjige, bomo morali priznati, da skoraj sto petdeset bibliografskih enot, ki jih je Brumen spisal v nerednem, nenormalnem času, ki ni bil posebno naklonjen umskemu ustvarjanju, ko je Brumen ostal brez knjižnice, ko je moral sprejeti delo, za katerega ni bil pripravljen ne usposobljen, vendar ljubezen do poklica in strokovna usposobljenost sta storili svoje: odtrgujoč si pri

spancu in počitku, so se vrstila filozofska, kulturološka in vzgojna dela, skaterimi lahko brez sramu stopimo pred druge narode.

Skoraj dvestopetdeset strani obsegajočo knjigo — izbor krajših in okrajšanih razprav — sta uredila in ji napisala uvodne besede — Argentinski spisi so razdeljeni na dva dela: Zdmske spise, za katere se je zavzela dr. Irene Mislej, in Filozofske spise, ki jih je uredil in jim napisal uvodno besedo dr. Frane Jerman. Mislejeva je dodala še življenjepis Brumna in bibliografijo njegovih del.

Če bi Brumna sodili samo po branju enega dela, nam ne bi padla v oči njegova širina in razgledanost, najbrž bo v tem velika zasluga Argentinskih spisov, da ga spoznamo v vsej globini in izvornosti. Popravljen je bila z izdajo delno tudi krivica matice Brumnu in zdomstvu, saj se je šele po dolgih petinštiridesetih letih spomnila, da ima v Argentini enega svojih sinov, ki ga je enoumni režim zamolčeval ves ta čas.

Brumen spada med sporne mislece slovenske politične emigracije. S tem hočem reči, da del SPE ni sprejel vseh njegovih dognanj v filozofiji, dvomil pa je tudi o njegovih kulturoloških spisih, nekaterim so se zdela njegova mnenja celó v opreki z verskim naukom. Tako SPE kot Brumen sta si misljenjski pluralizem lahko privoščila, medtem ko bi za takšne nazorske deviacije ali premalo ortodoksna dognanja, celo za

manjše nekonformistične trditve bil v domovini onemogočen. S tem bi bilo odgovorjeno vprašanje Brumnove emigracije po letu 1948: kot dosleden mislec in pedagog ni mogel trpeti nadzora nad ustvarjalnim delom in mišljenjem svobodnega človeka, čeprav bi mu režim ob nastopu ne mogel očitati ničesar, razen prelomitve kulturnega molka, za katerega se je pa že takrat vedelo, da je kot strah: votel, okoli njega pa ga ni nič. Zbornik zimske pomoči iz leta 1944 s stotinami kulturnih ustvarjalcev ravno to dokazuje.

Filozofije Brumen ni pojmoval v nekdanjem pomenu besede: sklepati, razmišljati, dokazovati, razpravljati, ugotavljati, čeprav je bila zanj tudi to. Bila pa je predvsem iskanje resnice z ljubeznijo, morda niti ne vselej za skupnost ali drugega, ampak samo zase, saj pravi: „z ničemer pa nočem nikogar učiti, kaj naj sodi o tej stvari ali kako naj ravna v onem primeru. Zase iščem rešitev, le da pri tem mislim naglas. Vesel sem pa vsakogar, ki hoče misliti z menoj. Ni treba, da enako.“

Torej Brumen ni iskal katedrskega poučevanja, filozofiranje je jemal bolj v modernem smislu kot radoznalost, radovednost do resnice, ljubezen do resnice, odkrivanje resnice. Pri tem odkrivanju je naletel na nerazumevanje nekaterih, ki so istovetili polisemična izraza „verjeti“ in „verovati“, ki se jima da v slovensčini različno uporabiti. Že l. 1986 je Brumen zatrdil, „da sta znanost (filozofija) in religija dve različni področji človekovega ravnanja pred stvarstvom, ki se ne dasta zreducirati ena na drugo, sta neodvisni vsaka s svojimi zakoni; znanost ne more temeljiti ne ovreči religiozne vere, ta pa ne more potrditi ne odkloniti nobene znanstveneteze.“ Prav Jerman potrdi Brumnovo religioznost in etično razsežnost kot

V nedeljo 13. junija 1993 je bil krščen v cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu
ADAM CIRIL OBLAK, sin Cirila in Metke roj. Magister.

Iz naše

KRONIKE

Slovenijo obiskuje, odkar je domovina zavrgla komunistični režim, vedno več slovenskih političnih emigrantov tudi iz Argentine; 4. junija je šla v Slovenijo skupina 104 rojakov, mnogi prvič po 48 letih zdomstva, nekateri pa že rojeni v Argentini; na brniškem letališču so jih pozdravili poleg sorodnikov tudi državni sekretar za Slovence po svetu dr. Peter Vencelj in predstavnik društva Slovenija v svetu ter Katoliškega središča za Slovence po svetu; obiskovalci so skupaj poromali na Višarje in na Brezje.

Pri sanmartinski Ligi žena-mati je na junijskem sestanku, ki je bil posvečen domobrancem, govoril Franc Zorec.

Spominske svečanosti za domobrance in druge žrtve revolucije so bile po krajevnih središčih zadnje nedeljo v juniju

odlike v filozofiranju, kot nekaj bistvenega. V skupnosti, kot je bila v Buenos Airesu, kjer je bila večina mislečih tomistično usmerjena, to ni moglo ostati neopaženo.

Za Brumna je filozofija iskanje resnice, resnica pa bi bila ujetje misli v stvarnost. Ne trdi s čisto ali popolno stvarnostjo ali da bi naši čuti bili popolni in zmožni dojemati jo čisto brez primesi zmote. Orodje za iskanje resnice je um, torej bi Brumnov izraz „umovanje“ namesto filozofiranja ali vsaj iskanja resnice ne bi bil tako ponesrečen. Prav pravilnemu mišljenju pa je bilo posvečeno njegovo delo, čeprav je sam zanimal, da bi se filozofijo dalo učiti, medtem ko se pravilnemu mišljenju dá določiti meje, poleg tega ima pa tudi pravila, ki veljajo v vseh primerih — logiko. Jerman sploh ne jemlje vseh Brumnovih razprav kot filozofske, dosti od njih bi spadalo med kulturološke ali vzgojne, posebno tiste, ki so posvečene zdomstvu.

Če se je Mislejeva zavzemala za Brumna, zdomskega filozofa, ki je včasih učil, grajal, svetoval, ves prvi del knjige je samo zavzemanje za zdomstvo — je pa Jermanov drugi del prikazovanje Brumnovih korenin, njegov odnos in mišljenje o Vebrovi predmetnosti in spoznavni teoriji, nenazadnje pa pokaže tudi na njegovo izhajanje iz nacionalne tradicije, kar

z mašo in kulturnim programom:

v **Bariločah** so nastopili fantje in deklice z deklamacijami in petjem, govoril pa je Lovro Jan;

na **Pristavi** v Castelarju so oblikovali slovesnost pod vodstvom Dominika Oblaka Kristjan Vivot, Dani Čop, Nevenka in Saši Jelenc ter Veronika in Marjan Vivot;

v **Našem domu** v San Justu je govoril Jože Miklič, Janez Krajnik in Pavlinka Zupanc sta recitirala, Ivana Tekavec je podala svoja doživetja ob obisku kočevskih brezen, pevске točke je izvajal Mladinski zbor pod vodstvom Andreja Selana;

v **Slomškovem domu** v Ramos Mejiji je sceno izdelal Tone Kržišnik, govoril je Marjan Loboda, pel je fantovski sekstet (Pavel in Marcel Brula, Bogdan Magister, Aleks Cestnik, Marko in Klavdij Selan) pod vodstvom lic. Tineta Selana, recitirali so Alenka Požnič, Alenka Smole, Kristina Kremžar, Tone Rode, Sonja in Danijela Avguštin, Ana Lavrič, Marjana Grabnar in učenci Slomškove šole;

v **Hladnikovem domu** v Slovenski

vasi so svečanost oblikovali s petjem (mešani zbor pod

je tudi posrečen, čeprav ne nov izraz. Prav je, da je Jerman objavil še enkrat Brumnovo razpravo Med znanostjo in vero, ki je bila kamen spotike poleg dokaza o božji (ne)spoznavnosti.

Knjiga sama je povzetek nekaterih Brumnovih razglabljanj, oba, Mislejeva in Jerman, se trudita, da bi nam ga pokazala kot filozofa, pedagoga, esejista, poznavalca, ne samo Meinongove in Vebrove filozofije, ampak tudi kot izvirnega slovenskega filozofa, dosti manj ekletičnega kakor vrsta drugih, bolj poznanih, da je bil Ozvaldov vpliv nanj osvežujoč in blagodejen, da je bil Brumen eden od prvih, ki se je zgrabil s problemi naše zdomske skupnosti žetako po prihodu v Argentino in je o teh skoraj sproti pisal.

Za konec samo še vprašanje, ki bi si ga bralec mogel upravičeno zastaviti: Če je bil Brumen vse to in je do tega prišel v tujini, kašen bi bil šel v domovini? Odgovor bi bil najbrž paradoksalen: Tak Brumen ne bi bil mogoč v domovini, kajti Vebra so nove oblasti takoj upokojile, vsa zdomska problematika bi odpadla, vse drugo pa se je slepo sprejemalo in ni bilo mesta za svobodno ustvarjanje. Vzemimo Brumnove Argentinske spise, izdane pri Slovenski matici l. 1992 kot poskus oddolžitve mislecu in prikaz drugačnih poti v „umovanje“, ki jih domovina ni poznala.

vodstvom Jožeta Omahna in fantovski kvintet pod vodstvom Francija Pavliča) ter recitacijami (Franci Stanovnik, Monika Urbanija in Dani Grbec).

Rast XXI. (roj abiturientov Srednješolskega tečaja ravn. Marka Bajuka) je odšla 4. julija na obisk Slovenije; na enomesečnem potovanju sta jih spremljala duhovnik Franci Pavlič CM in Ivana Tekavec.

Na sestanku ZSMŽ je 7. julija govorila dr. Nataša Krečič o prizadetih in okolju.

Na **XIV. prazniku narodnih skupin** v Bariločah so med 11 narodnostnimi skupnostmi tudi letos, 8. julija, sodelovali Slovenci in sicer z nastopom folklorne skupine s Pristave in s stojnico z dobrotami slovenske kuhinje.

Tečaj za odbornike mladinskih organizacij je bil na Oblakovi pristavi od petka 9. julija (zvečer) do nedelje 11. julija pod vodstvom prof. Tineta Vivot; sodelovali so tudi dr. Lojze Kukovica, prof. Franci Sušnik ter inž. Jernej in prof. Jana Dobovšek.

Po mladinski maši v nedeljo 11. julija se je na veznem sestanku SFZ in SDO v Slovenski hiši z mladimi pogovarjal dr. Marko Kremžar o razmerah v Sloveniji.

V soboto 1. maja 1993 sta se v cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu poročila ALENKA SMOLE in MIHA BOKALIČ.

Iskrene čestitke!

Slovenski duhovnik p. Kolman Kisi-liak je umrl v kraju Claypole pri Buenos Airesu 13. maja. Rojen je bil leta 1913 v župniji Kobilje (Prekmurje), postal član Družbe don Orione in bil 1940 posvečen v duhovnika; v Argentini je več let deloval v župniji v Villa Lugano, v Claypole in v osrednji redovniški hiši na cesti Carlos Pellegrini 1441 v Buenos Airesu.

O bioetiki je pod okriljem SKAS-a 17. julija v Slovenski hiši predaval dominikaneec p. dr. Domingo Basso.

Novi odbor Našega doma v San Justu od občnega zbora sestavljajo; predsednik Janez Albreht, podpredsednik inž. Janez

KJE JE KAJ

Domobranstvo — ideal slovenske narodne vojske - Aleš Gošar	225
Pozdravljeni, mrtvi domobranci! - France Dejak	227
Katedrala slovenskih mučencev - Pavlinka Korošec	228
Drevo in brezno - Alojz Rebula	229
Kje si ostal, oče? - Marija Zgonc	229
Bog, narod, domovina... - Marjan Loboda	230
Pravilnost naših odločitev glede komunizma - Janez Arnež	231
Nasilje in pravica - Anton Stres	232
Vsa naša družba težak bolnik - Branko Rozman	232
Se je kaj spremenilo? - Franci Petrič	233
Po njih delih jih boste spoznali - Janez Grilj	234
Novice iz Slovenije	231, 232, 233, 234
Ob drugi obletnici slovenske državnosti - Tine Vivod	235
Bogoslužni koledar	237
Triptihon, poslikan s pesmimi o Vnebovzeti - Vladimir Kos	237
Zgodba, ki ni samo zgodba - Simon Preprost	238
Osma božja zapoved: Ne pričaj po krivem! - Lojze Kukovica	239
Mašniško posvečenje za službeno duhovništvo - Ivan Likar	241
Proslavitev biserne maše prelata Franca Novaka	243
Janez Pucelj nas je obiskal - Jože Škerbec	244
Slovenski mučenec Lojze Grozde - Anton Strle	249
Nikolaju Jeločniku - Marjan Eiletz	250
„Pod obokom čarobnim“ - Lučka Kralj Jermanova	252
Poslednje srečanje - Ljubka Šorli	253
Nova redovnica	253
Nova knjiga: Argentinski spisi - Tone Brulc	254
Iz naše kronike	255
Uvoženo iz Slovenije - Malo za šalo	256

Belič, tajnica Metka Malovrh, namestnik Blaž Miklič, blagajnik Janez Kržišnik, namestnik Tone Malovrh in gospodar Tone Oblak; vodje odsekov so: gospodarskega Janez Kržišnik, kulturnega Tone Oblak, športnega Lovro Tomažević, šolskega Lojze Modic, mladinskega Marta Selan in Marijan Indihar in Zveze mater in žena Marija Malavašič-Casullo.

41. obletnico društva Slovenska vas so lanuški rojaki praznovali v nedeljo 24. julija; zahvalno sveto mašo v cerkvi Marije Kraljice je imel delegat dr. Alojzij Starc, pel pa je med mašo mešani zbor pod vodstvom Jožeta Omahne; po skupnem kosilu je bil kulturni program, ki ga je napovedoval Franci Stanovnik: po pozdravnih besedah predsednika društva Vinka Glinška je skupina mladih v režiji Mirjam Goljevšček

zaigrala krajši odrski prizor, slavnostni govor je imel Nace Hladnik, otroški in mladinski zbor sta zapela pod vodstvom s. Snežne, mešani zbor pa pod vodstvom Jožeta Omahna, kot sklepna točka pa je bil nastop mladinske folklorne skupine pod vodstvom Bogota Rozine.

Slovensko planinsko društvo v Bariločah je imelo 19. junija svoj 39. redni občni zbor v 42. letu življenja. Društvo bo vodil v novi poslovni dobi naslednji odbor: predsednik Dinko Bertonecelj, podpredsednik Boris Kambič, tajnica Milena Razinger, podtajnik Matjaž Jerman, blagajnik Marjan Grohar, podblagajnica Marija Eiletz, odborniki: Lovro Jan, Milan Magister ml., Marjan Mavrič, Blaž Razinger ml., namestnika: Monika Kambič in Bogdan Bertonecelj.

UVOŽENO iz Slovenije

- Kjer smo mi, je spredaj, in kadar smo zadaj, je zadaj spredaj.
- Kadar krivci iščejo krivce, naj se nedolžni dobro skrivajo.
- Položaj je brezupen, a ni še samokritičen.
- Sem za neuvrščenost tudi v notranji politiki.
- V politiki po pomladi navadno pride zima.
- Vse je v najlepšem neredu.
- Med vojno so zagnano jurišali na položaje, po vojni še bolj.
- Lažje se je povzpeli do položaja kot do visoke misli.
- Tudi sprejemanje odločitev je privilegij.
- Radi bi zaščitili funkcionarje. Pred lastnim ljudstvom.
- Ostani razumen tudi takrat, ko ti sodi nerazumen.
- Sanje o idealni družbi so razredčile partijske vrste.
- Večje življenjske stroške ima državljan, manj je vredna država.
- Postal je junak tudi današnjega časa.
- Surovin imamo dovolj. Tovarn nam primanjkuje.
- Lahko je govoriti o odgovornosti, če imaš slab spomin.

malo za šalo

„Moram pohiteti! Z možem sva zmenjena ob sedmih v restavraciji za večerjo.“

„Ali se bo jezil, če zamudiš?“

„Ne, ampak večerjo mi bo pojedel.“

*

„Juho moraš pojesti. Drugi otroci bi bili veseli, ko bi imeli polovico take juhe.“

„Jaz tudi.“

*

Dva pisatelja TV-prizorov se pogovarjata.

„Moja dela gleda sedaj dvakrat toliko ljudi kot prej.“

„Kaj si se oženil?“

*

V šoli. „Alenka, ali štejemo kravo k sesalcem?“

„Ne, krave ne, telička pa.“

DUHOVNO ŽIVLJENJE

SLOVENSKA VERSKA REVIIJA

Izdaja ga Slovensko dušno pastirstvo (dr. Alojzij Starc).

Urednik: Jože Škerbec;
tehnični urednik: Stane Snoj - Ramón L. Falcón 4158 - (1407) Buenos Aires, Argentina - Registro de la Propiedad Intelectual N° 90.877 - Stavljene in oblikovanje: MALIVILKO - Telefax: (54-1) 362-7215 - Tiska: Talleres Graficos VILKO S.R.L., Estados Unidos 425 - (1101) Buenos Aires, Argentina

POVERJENKI

ARGENTINA: Dušnopastirska pisarna, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires. ZDA: Slovenska pisarna, Baragov dom, 6304 St. Clair Ave., Cleveland 3, Ohio 44103, USA. KANADA: Ivan Marn, 131 A Trevey Dr. Toronto M8 4C4, Canada. ITALIJA: TRST: Marijina družba, Via Risorta 3, Trieste, Italia. GORICA, Riva Piazzuta 18, 34170 Gorizia, Italia. AVSTRIJA: Naročnino pošiljajte Mohorjevi družbi v Celovce.

NAROČNINA

Naročnina v Argentini za leto 1992: \$ 55.- in izdatki za pošto; drugod US\$ 55.- Denarna nakazila na bančni (ne osebni) ček na ime: Luis Starc, Ramón L. Falcón 4158 - (1407) Buenos Aires, Argentina.

Desno: Sanjuščani so na poti v provinco Misiones, kamor so šli na slovesnost redovnih obljub Griljeve Kristine, obiskali tudi razvaline indijanskih redukcij.

Spodaj levo: Del nabrane podpore za reveže, ki jo je sanjuška mladina odpeljala v misionško provinco.

Spodaj desno: Kadar idealno mladino razganja...

Foto: Veronika MALOVRH

Mladi očetje na letošnji telovski procesiji v Ramos Mejiji. Isto nedeljo smo v Argentini obhajali tudi očetovski dan.
Foto: Marko VOMBERGAR

V nedeljo 20. junija popoldne smo imeli Slovenci iz Buenos Airesa in okolice procesijo svetega Rešnjega telesa v Don Boscovem zavodu. Zgornja slika: Petje sv. evangelija pri pristavskem oltarju. Spodaj: V procesiji. Čudovito, sončno vreme je pripomoglo, da je bila slovesnost še lepša. Foto: Marko VOMBERGAR

La Vida Espiritual

Revista mensual religiosa. Editor: Misión Católica Eslovana (dr. Luis Starc). Director: José Skerbec
Ramón L. Falcón 4158 - (1407) Buenos Aires - Argentina - Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 90-877
Composición y Armado: MALIVILKO - Impresión: Talleres Gráficos VILKO S.R.L. - Estados Unidos 425 - (1101) Buenos Aires - Argentina